Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIV. | CELOVEC, PETEK, 6. APRIL 1979 | ŠTEV. 14 (1911)

Jutri, soboto 7. aprila 1979, bodo delegati s celotnega dvojezičnega ozemlja na rednem občnem zboru Zveze slovenskih organizacij na Koroškem ocenili delo naše osrednje organizacije v zadnjem mandatnem obdobju ter začrtali smernice za nadaljnje narodnopolitično delo.

Zadnje mandatno obdobje sodi brez dvoma med politično in akcijsko najbolj razgibana v povojni zgodovini koroških Slovencev. V tem obdobju je bilo izvedeno ugotavljanje manjšin v Avstriji, ki so ga le-te skupaj z nemško govorečimi demokratično nastrojenimi sodržavljani uspešno bojkotirale, in sprejet je bil protimanjšinski zakon o narodnih skupinah. Sem spadajo tudi odločni nastopi proti temu zakonu, ki ga avstrijska vlada prav zaradi odpora prizadetih manjšin in demokratične javnosti vse do danes ni mogla uveljaviti. Nasprotno z akcijami, ki jih je naša organizacija in slovenska na-

Občni zbor ZSO

pomemben člen v boju slovenske narodne skupnosti na Koroškem

rodna skupnost zastavila po sprejetju sedmojulijske zakonodaje, tako imenovani Volksgruppengesetz doživlja udarec za udarcem in vsa demokratična javnost danes ve, da na podlagi tega zakona ni možno demokratično in dolgoročno reševati manjšinskih vprašanj.

Že sam primer dvojezičnega otroškega vrtca v Šentprimožu, ki ga trenutno obiskuje kar 30 predšolskih otrok, in to v občini, ki ji ta nedemokratična in protimanjšinska zakonodaja odreka značaj dvojezičnosti, jasno priča, da sedanje „rešitve" ne odgovarjajo dejanskim razmeram in potrebam na južnem Koroškem. Pa tudi na ostalih področjih je naša organizacija v zadnjem obdobju zastavila nove pobude; naj omenimo kulturne, mladinske in športne dejavnosti, aktivnosti na področju gospodarstva in drugo.

Brez dvoma bo naloga delegatov, da še bolj jasno določijo smernice delovanja za prihodnje obdobje, ki bodo morale vsebovati tisto, kar narekujejo potrebe naših ljudi širom dvojezičnega ozemlja. Eno pa je vsekakor jasno: tudi v prihodnje bomo morali izhajati iz tega, da smo del avstrijske družbe in hkrati del slovenskega naroda in da to hočemo tudi ostati. Prav tako pa mora biti jasno, da se razmere, v katerih živimo, spreminjajo in so se že spremenile do takšne mere, da nam nikakor ni treba obupati, marveč smemo z optimizmom gledati v prihodnost — seveda pod pogojem, da ne bomo čakali prekrižanih rok, kaj nam bo ta prihodnost prinesla, marveč jo bomo sooblikovali z našim aktivnim prizadevanjem v avstrijski družbi in na obmejnem območju, ki naj bo posrednik sodelovanja med obema sosednima državama.

Če bomo v prihodnje hoteli izpolnjevati to vlogo posrednika, nam mora biti vsak hip jasno, kakšen je zgodovinski trenutek, v katerem živimo, kakšen je naš cilj, po kakšni poti bomo prišli do njega in kdo bodo naši zavezniki na tej poti. Ugotovitev in določitev vsega tega pa bo naloga občnega zbora Zveze slovenskih organizacij na Koroškem jutri v Železni Kapli, ob sodelovanju delegatov s celotnega območja avtohtone naselitve slovenske narodne skupnosti na Koroškem.

dipl. inž. Feliks Wieser
tajnik ZSO

Položaj na Bližnjem vzhodu:

Mirovna pogodba ne zagotavlja miru

Sporazum, ki sta ga predsednik Egipta Sadat in predsednik izraelske vlade Begin pred nedavnim podpisala ob botrovanju ameriškega predsednika Carterja, že od vsega začetka kaže bolj svojo negativno kot pa pozitivno vrednost. Tega dejstva tudi „zgodovinski" obisk Begina v Kairu ne more zabrisati. Kajti v trenutku, ko je izraelski premier prvič po dobrih treh desetletjih vojnega stanja med obema državama stopil na tla egiptovske prestolnice, so Egipt demonstrativno zapuščali diplomatski predstavniki arabskih držav in s tem dovolj zgovorno manifestirali izolacijo, v katero se je Egipt zmanevriral s tem, da je z Izraelom sklenil separatno mirovno pogodbo.

Že takoj po podpisu egiptsko-izraelske pogodbe je arabski svet namreč zajel širok val nezadovoljstva, kritike in protestov; Egiptu oziroma njegovemu predsedniku Sadatu so celo očitali, da je izdal interese Arabcev in predvsem interese Palestincev. Ta val splošnega ogorčenja je dobil potem izraz v sklepih, ki so jih sprejeli na bagdadskem sestanku ministrov arabskih držav. Proti Egiptu in njegovim zaveznikom predvsem proti ZDA, so napovedali gospodarski bojkot; Egiptu so odvzeli članstvo v arabski ligi in vseh organizacijah, združenjih in federacijah arabskih držav; sklenili so odpoklic diplomatskih predstavnikov iz Kaira in celo prekinitev diplomatskih odnosov z Egiptom.

Cena, ki jo je plačal Egipt za doseženi sporazum z Izraelom, pa ni le v popolni izolaciji znotraj arabskega sveta. Način, kako je prišlo do tega sporazuma, je povzročil nezadovoljstvo tudi v široki mednarodni javnosti, kjer splošno kritizirajo dejstvo, da sta se Egipt in Izrael sporazumela mimo ostalih prizadetih držav in predvsem mimo Palestincev. Drugo, kar je naletelo na ostro mednarodno kritiko, pa je vloga, ki jo je pri tem igrala Amerika; očitajo ji, da si je z egiptovsko-izraelsko separatno pogodbo enostavno „kupila" svoj gospodarski, vojaški in strateški vpliv v tem delu sveta.

S tem pa Amerika ni spravila „na noge" le Sovjetske zveze, ki si upravičeno dela skrbi glede nadaljnjega tako očitno enostranskega razvoja stvari. V čudnem položaju se je znašla tudi OZN, ki je pri kovanju sedanjega sporazuma prav tako niso upoštevali, čeprav ima na začasni meji med Egiptom in Izraelom svoje mirovne sile. Zato v sedanji pogodbi mnogi vidijo odmik od politike OZN za ureditev krize na Bližnjem vzhodu, kar upravičuje ugotovitev, da sedanja „mirovna pogodba" nikakor ne zagotavlja miru v tem delu sveta.

OBVESTILO

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem bo imela svoj redni

občni zbor

v soboto 7. aprila 1979 s pričetkom ob 8.30 uri dopoldne v hotelu Obir v Železni Kapli.

Delegati, ki so bili izvoljeni v včlanjenih organizacijah in društvih, prejmejo delegatske izkaznice, ki po pravilih ZSO niso prenosne. S posebnimi vabili pa so bili vabljeni tudi gostje.

Izvršni odbor

ZVEZA KOROŠKIH PARTIZANOV

vabi na

spominsko svečanost

ob obletnici smrti narodnega heroja Franca Pasterka-Lenarta

ki bo v nedeljo, dne 8. aprila 1979 na pokopališču v Železni Kapli s pričetkom ob 11. uri dopoldan.

Prisrčno vabljeni!

Manjšine so vez

Politika dobrih sosedskih odnosov ima za Jugoslavijo prvorazreden pomen. V tem okviru pa pripisujemo veliko vlogo položaju in svobodnemu razvoju narodnih manjšin. Na podlagi dejstva, da narod, ki zatira druge narode, ne more biti svoboden, uresničujemo v Jugoslaviji politiko popolne enakopravnosti narodov in narodnosti. Po drugi strani pa se zavzemamo za spoštovanje narodnih pravic delov jugoslovanskih narodov, ki kot narodne manjšine živijo v drugih državah, in želimo, da bi imeli enake možnosti za razvoj, kot jih mi dajemo manjšinam v naši državi. Sodimo, da so narodne manjšine, ki zaradi zgodovinskih okoliščin živijo onkraj meja, lahko — kjer spoštujejo njihove pravice — vez prijateljstva, zaupanja, stikov in dobrega sosedskega sodelovanja.

Tako je poudaril sekretar predsedstva CK ZKJ Stane Dolanc, ko je med svojim bivanjem v Italiji (kjer je vodil jugoslovansko delegacijo na kongresu KPI) na velikem zborovanju govoril neapeljskim delavcem. Ob tej priložnosti je podrobneje orisal stike in sodelovanje med Jugoslavijo in Italijo ter ugotovil, da sta obe državi na temelju spoštovanja načel aktivnega miroljubnega sožitja zgled za reševanje tudi najbolj zapletenih problemov med državami in narodi ter za razvijanje vsestranskih odnosov in sodelovanja.

Na vlogo narodnih manjšin je bilo opozorjeno tudi na samem kongresu KPI, kjer so predvsem delegati iz Trsta zelo ostro obsodili sedanjo protislovensko gonjo; poudarili so, da ta dejavnost ne škoduje le manjšini sami oz. Trstu, marveč predstavlja veliko nevarnost za demokracijo v Italiji sploh. Odločno so se zavzeli sta rešitev manjšinskega vprašanja v obliki globalne zaščite slovenske narodnostne skupnosti v Furlaniji-Julijski krajini.

Sicer pa je kongres KPI potekal ravno v trenutku, ko se je Italija znašla spet v vladni krizi in so bile razpisane predčasne parlamentarne volitve. Do tega koraka je prišlo potem, ko je KPI odpovedala podporo dosedanji vladi, kjer so krščanski demokrati odklanjali vsako udeležbo komunistov. Tako je kongres KPI lahko upravičeno ugotavljal, da danes v Italiji nobena stranka ne more vladati brez podpore komunistov; in v tem smislu so tudi izzveneli sklepi kongresa za novo delovno dobo.

Vendar pa se je na kongresu prav v vprašanju odnosa do vladanja pokazalo, da med članstvom partije niso povsem enotna mnenja. Nobena skrivnost namreč ni, da so bili partijski aktivisti in volivci KPI zaskrbljeni zaradi popustljivosti, ki jo je največja delavska stranka Italije v zadnjem obdobju kazala do krščanske demokracije, ko je v imenu tako imenovanega zgodovinskega kompromisa podpirala njeno vlado, ne da bi krščanski demokrati „v zahvalo" vsaj odstopili od svoje arogance. V tem smislu je bil na kongresu z navdušenjem sprejet izstop komunistov iz parlamentarne večine — v italijanskih komunistih spet raste strankarski in razredni ponos.

Odkrivajo se značilne vezi

V nedeljo 8. aprila bo skupščina Slovenske kulturno-gospodarske zveze v Trstu (SKGZ) sprejela dokument o pravicah slovenske manjšine, v katerem so navedene vse občine, v katerih naj bi veljala zaščita slovenske manjšine in njenih pripadnikov. Dokument skupščine bo eden izmed številnih korakov, s katerimi Slovenci v Italiji v široki akciji zahtevajo čimprejšnjo pozitivno rešitev zaščite. Zveza slovenskih organizacij, ki se bo po svojih zastopnikih udeležila skupščine SKGZ, pozdravlja odločne korake za dosego zaščite in za preprečitev vsakršnega preštevanja manjšine, ki je lahko uspešno, kakor to kaže avstrijski primer.

Znano je, da različne italijanske stranke in organizacije stremijo po preštevanju manjšine kot predpogoj uresničevanja pravic. Zato tudi ni presenetljivo, da bo na predvečer skupščine SKGZ v Trstu spet akcija šovinističnih sil proti dvojezičnosti na tem področju. Kakor smo zvedeli iz dobro informiranih krogov, pa so desničarske sile vabile na to manifestacijo nestrpnosti tudi mladinske organizacije koroškega Heimatdiensta, kar vsekakor odkriva zelo značilne povezave protislovenskih sil v obeh državah.

Povsem drugačno pa je stališče italijanskih esperantistov, ki so zadnji teden v Rimu razpravljali o položaju slovenske manjšine, in odločno podprli njeno zahtevo po globalni zaščiti. Svojim članom je esperantsko gibanje poslalo v zvezi s tem nekaj materialov in jih pozvalo, naj se še bolj borijo proti jezikovnemu imperializmu. V resoluciji potrjujejo pravico posameznika do rabe lastnega jezika v vseh družbenih odnosih (šolah, sodiščih, upravnih ustanovah, tisku itd.) ter obsojajo vse tiste, ki hočejo s stališčem številčnosti vsiliti drugim jezikovnim skupinam italijanski jezik.

POZIV DANAŠNJEMU ČLOVEŠTVU:

Izpraznimo arzenale vojne
in napolnimo žitnice miru

Predstavnik organizacije Združenih narodov za kmetijstvo in prehrano (FAO) je na nedavnem sestanku gospodarske in socialne komisije za Azijo in Pacifik izjavil, da je danes na svetu več lačnih kot kdaj doslej, in to kljub večji proizvodnji hrane. Poudaril je, da rekordne žetve po vsem svetu v letu 1978 nikakor niso odpravile problema lakote, kajti število lačnih se je v zadnjih letih povečalo od 450 na 500 milijonov; 60 odstotkov teh živi v Aziji. Po njegovem mnenju je ena izmed poti za rešitev tega problema odprava nepismenosti, ker bi se ljudje na ta način lažje seznanili z boljšimi metodami proizvodnje hrane.

Z istim probelmom so se bavili in prišli do podobnih zakjučkov tudi na konferenci posebnega odbora OZN za reševanje problemov v odnosih med industrijsko razvitimi in državami v razvoju. Ugotovili so namreč, da je bil kmetijski razvoj v revnih državah v sedemdesetih letih najskromnejši, tako da se je prepad med bogatimi in revnimi državami še bolj poglobil. Najnovejši podatki dokazujejo, da so sredstva pomoči, zagotovljene za investicije v kmetijstvo revnih držav, komajda presegla polovico načrtovanih skladov v okviru skupščine OZN.

Položaj na svetovnem trgu z žiti se je od leta 1975/76 izboljševal. Zaloge žit, ne računajoč Kitajsko in Sovjetsko zvezo, znašajo okoli 21% letne svetovne porabe. Čeprav se zdi, da je to dovolj, pa je stanje v praksi popolnoma drugačno, ker imajo zaloge v glavnem razvite države, medtem ko državam v razvoju žit primanjkuje. Zato položaj v bistvu ni nič boljši kot v letu 1972/73, ko so bile zaloge ravno tako velike.

S posledicami, ki jih skriva v sebi tak položaj, pa se je bavilo „srečanje o lakoti v svetu", ki je bilo pred nedavnim v Rimu. Povedali so, da je leta 1978 na svetu umrlo 17 milijonov otrok in da vsak dan umre zaradi podhranjenosti 90.000 ljudi. Lakota oziroma podhranjenost je danes za svet največja sramota, so poudarili na rimskem srečanju ter ugotovili, da je treba lakoto v svetu premagati in odpraviti, kajti: „Letos ves svet obhaja mednarodno leto otroka, a paziti je treba, da ne bo praznoval mednarodno leto mrtvega otroka."

Na posvetovanju, pri katerem so sodelovali predstavniki vseh demokratičnih in političnih struj, so kritično ugotavljali, da je Italija napravila bore malo ali sploh nič za odpravljanje lakote. Obtožili so jo potrošništva in predvsem razmetavanja ogromnih vsot denarja za oborožitev. „Niti ene lire — je naglasil eden izmed govornikov — ne smemo več potrošiti za oborožitev, za nakupovanje smrti še zlasti v trenutku, ko imamo pred seboj problem življenja, kako, s kakšnimi sredstvi rešiti človeško življenje, iztrgati ga smrti, ki nastopi zaradi pomanjkanja, revščine, lakote." Pa tudi drugi udeleženci posveta so opozarjali na nesmisel oboroževanja, za katero trošijo vse države tisoče milijard. Poudarili so, da je iz teh sredstev treba črpati denar za boj proti lakoti, revščini in proti smrti nedolžnih otrok. „Izpraznimo vojne arzenale, ki so vir smrti, in napolnimo žitnice življenja in miru, da bomo nahranli otročičke, ki se borijo za obstanek na tem svetu," se je glasil poziv rimskega srečanja.

Rimski kongres proti lakoti se je končal z ustanovitvijo posebne komisije, ki si je zadala jasne cilje in naloge: premagati, in to dokončno, lakoto v svetu, zlasti lakoto v Afriki in južni Aziji, kjer živi 40% svetovnega prebivalstva, kjer se rodi 57% otrok, kjer umre 90% otrok v prvem letu življenja. Letošnje leto je bilo proglašeno za mednarodno leto otroka — toda vprašanje je, katerega otroka. Amerika na primer „praznuje" to leto otroka s tem, da bo izdala 126 milijard dolarjev za oboroževanje; velikanske vsote porabijo v vojaške namene tudi druge države. Povsod pravijo, da je to potrebno za obrambo — pozabljajo pa, da se mednarodna varnost pravzaprav ne gradi s puškami in topovi, temveč z mednarodno solidarnostjo in s stvarno pomočjo predvsem malim otrokom, revnim in lačnim, da ne bodo zrasli v zapostavljene, obupane odrasle ljudi.

Prva država, ki je v tem okviru že napravila konkreten korak in s tem dala zgled vsem drugim, je Romunija: iz proračuna za obrambo je črtala vsoto 500 milijonov lejev in jo namenila za izboljšanje otroškega varstva. Če bi temu zgledu sledile tudi druge, zlasti bogate države, bi lahko napravili res pomemben korak v boju proti lakoti in dali najlepši prispevek k mednarodnemu letu otroka.

Kako dolgo bodo oblasti
dopuščale sčuvanje na narodnostno mržnjo?

Menda v „rekordni nakladi" 210 tisoč izvodov je koroški Heimatdienst brezplačno razposlal po celi Koroški najnovejšo številko svojega glasila „Ruf der Heimat", v kateri pa že napoveduje, da bo razpečavanje svoje publikacije v bodoče razširil tudi še na druge predele Avstrije.

Mislimo, da o značaju tovrstnih izdelkov nikomur več niso potrebna posebna pojasnila. KHD-jevsko glasilo se je nedvoumno predstavilo in deklariralo cilje teh krogov v „jubilejnem" letu 1970, ko je v žargonu, ki že nevarno meji na genocidno grožnjo, napovedalo, da bo mir na Koroškem zavladal šele tedaj, ko enega od obeh narodov v deželi ne bo več. Od takrat naprej ti čudni „klicarji domovine" skrbijo, da bi na Koroškem ustvarili primerno ozračje za takšno „končno rešitev": vsaka posamezna številka njihovega glasila je klasičen primer nacionalističnega hujskanja, pobarvanega dodatno še z naravnost bolestnim antikomunizmom. Najnovejša številka (glej sliko!) dela avtorjem v tem oziru vso čast; kar se tiče svetovnonazorske usmeritve, pa odkriva tudi še značilno duhovno sorodstvo.

O značaju in vsebini tovrstnih izdelkov bi morale biti posebno na tekočem pristojne oblasti, ki jih ustava obvezuje, da skrbijo za spoštovanje avstr. zakonov. V avstrijskem kazenskem zakoniku pa je poseben paragraf, ki prepoveduje oz. opredeljuje kot kaznivo tudi ščuvanje na narodnostno mržnjo, medtem ko 5. točka 7. člena avstrijske državne pogodbe Avstrijo obvezuje, da preprečí vsako dejavnost, naperjeno proti manjšinam in njihovim pravicam! Torej je upravičeno vprašašanje, kako dolgo bodo oblasti še zanemarjale svoje dolžnosti in dopuščale, da nacionalisti nekaznovano nadaljujejo svojo hujskaško gonjo?

Enakopravnost v Vojvodini

Socialistična avtonomna pokrajina Vojvodina, ki šteje 2 milijona prebivalcev pospešuje v zadnjih letih s posebno pozornostjo enakopraven jezikovni in kulturni razvoj svojih narodnosti. Vojvodina je narodnostno najbolj mešana pokrajina Jugoslavije, v njej živi 20 narodnosti, med njimi Srbi, Madžari, Hrvati, Slovaki, Romuni, Nemci, Ukrajinci, Rusini, Čehi in drugi.

Letos 26. marca je bila ustanovljena v Vojvodini akademija znanosti, ki upošteva pet popolnoma enakopravnih jezikov te pokrajine, to so: srbohrvaški, madžarski, slovaški, romunski in rusinski jezik. Do sedaj so obstajale akademije znanosti v šestih republikah in v avtonomni pokrajini Kosovo. Z ustanovitvijo nove akademije znanosti v Vojvodini se bodo zboljšali pogoji za razvoj vseh narodnosti tudi v tem predelu Jugoslavije. Akademija bo združevala okoli 2000 znanstvenikov in bo sodelovala z več kot 100 organizacijami združenega dela, ki se ukvarjajo z znanstvenim delom.

Uspešno se razvija tudi učenje jezikov narodov sosedov. Mladi ljudje različnih narodnosti se učijo srbohrvaščine, Srbi, Hrvati in člani drugih narodov pa se učijo madžarščine ali drugih jezikov. Ena izmed velikih akcij je „Učimo se madžarsko", katero podpirajo televizija v Novem Sadu, časopis „Dnevnik" in druge ustanove. Te akcije služijo zbliževanju med narodi in narodnostmi in hitrejšemu spoznavanju kulture in zgodovine drugih narodnosti. V učenje jezikov je sedaj vključenih okoli 100.000 mladih ljudi, kar je znatno več, kot v prejšnjih letih.

Na novo so ustanovili tudi višje šole v jezikih teh narodnosti v 21-tih krajih, ki jih do sedaj ni bilo.

Pospešujejo pa tudi spoznavanje literature drugih narodov. Od osvoboditve naprej je bilo prevedenih v madžarski jezik 320 del srbskih, hrvaških, slovenskih in makedonskih pisateljev. Objavili pa so tudi dela madžarskih pisateljev; med drugim so izšle v srbohrvaščini zbirke madžarskih pisateljev Lasla Gala, Karolja Sirajia in Mahalja Majtenjija. Poleg tega pa še zgodovina madžarske literature in druga dela.

Močno se razvija tudi rusinski jezik. Vsako leto izhaja kakih 10 do 15 knjižnih del v rusinskem jeziku, med drugim prevodi iz jezikov jugoslovanskih narodov in narodnosti ter šolski učbeniki. V tem jeziku pa izhajajo tudi informativno politični tednik „Ruske slovo", ki angažirano gradi bratstvo in enotnost, mladinski mesečnik „Mak", otroški mesečnik „Pionirska zahradka" in revija za književnost, kulturna in družbena vprašanja „Svetlosc".

Kljub temu razvoju različnih jezikov Vojvodinci še niso zadovoljni. Glede delegatov iz vrst različnih narodnosti opozarjajo, da se v javnosti še premalo poslužujejo svojega jezika, čeprav tudi na tem področju lahko zaznamujejo napredke. Na zadnji konferenci sindikatov Vojvodine je četrtina delegatov uporablja madžarski, romunski, slovaški in rusinski jezik.

Ob nacističnih zločinih
se ločijo duhovi tudi v Nemčiji

Zahodnonemški parlament (Bundestag) je prejšnji teden začel razpravo o osnutku zakonskega predloga, ki ga je predložila skupina poslancev sedanje vladne koalicije, to je socialdemokratske in liberalne stranke, v vprašanju zastaranja nacističnih vojnih zločinov. Po trenutno veljavni zahodnonemški zakonski ureditvi bi namreč s koncem tega leta dokončno zastarali vsi nekaznovani vojni zločini, z izjemo tistih, o katerih bi do 31. decembra letos sprožili preiskavo.

Zastaranje nacističnih vojnih zločinov je vprašanje, ki vedno spet zaposluje ne le nemško, marveč najširšo mednarodno javnost. Ravno pod pritiskom mednarodne javnosti je ZR Nemčija že svoječasno odstopila od svoje namere, da s formalnim zakonskim ukrepom napravi konec zasledovanju nacističnih zločincev. V podobnem položaju je tudi zdaj, ko po vsem svetu in zlasti v tistih državah, v katerih je nacizem zagrešil najhujše zločine, prevladuje mnenje, da za take zločine ne more in ne sme biti zastaranja; predvsem pa je načelo o nezastaranju vojnih zločinov osvojila tudi OZN in v tem pogledu obvezala vse svoje članice, med katere spada tudi ZR Nemčija.

Po vsem tem bi bilo pričakovati, da bo tudi v Bonnu lahko najti edino pravilno rešitev, to je ukinitev zastaranja nacističnih zločinov. Pa temu le ni tako. Ne vlada in tudi nobena stranka ni podvzela v tej smeri ustreznega koraka, marveč je tak predlog prišel le iz vrst poslancev obeh vladnih strank SPD in FDP, medtem ko se je krščanskodemokratska stranka vsaj na začetku razprave v parlamentu izrekla proti ukinitvi zastaranja. Pač pa je ob tem videti očitno ločitev duhov, ki sega v vse tri stranke: v vrstah obeh koalicijskih strank je menda pretežna večina za ukinitev zastaranja, v opozicijskih krogih pa je razmerje ravno obratno, tako da le majhna skupinica krščanskodemokratskih poslancev zastopa mnenje, da nacistični zločini ne smejo zastarati.

Proti zastaranju nacističnih zločinov se je v razpravi nedvoumno izrekel tudi kancler Helmut Schmidt (SPD), ki je menil, da bi pomenilo povsem nevzdržno obremenitev občutka za pravičnost in pravo v ZR Nemčiji in v svetu, če bi se v času po formalnem zastaranju nenadoma pojavil še nekaznovan nacistični zločinec, kajti „zavestno uničevanje človeških življenj je takšne vrste zločin, ki ga ne smemo nikoli prepustiti pozabi".

S tem pa je kancler Schmidt hkrati vsaj posredno tudi priznal, da je dosedanje zasledovanje nacističnih zločincev vse prej kot zadovoljno. Saj je bilo že večkrat opozorjeno, da je samo v Nemčiji še danes na tisoče in desettisoče ljudi, katerih roke so omadeževane z zločini, storjenimi v času nacističnega režima, ki pa sploh niso bili klicani na odgovornost. Prav tako veliko pa je število nekdanjih nacističnih zločincev, ki so jih formalno postavili pred sodišče, toda jih potem oprostili z utemeljitvami oziroma izgovori, ki so naravnost v posmeh pravnemu čutu in so zato izzvali splošno ogorčenje vse demokratične nemške in široke mednarodne javnosti.

Sejem „Alpe-Adria"
simbol sodelovanja med sosedi

Na ljubljanskem Gospodarskem razstavišču je trenutno 18. mednarodni sejem „Alpe-Adria", ki je letos že osemnajstič po vrsti in se je tekom let spremenil v pravi simbol sodelovanja zlasti med sosednjimi deželami, pa tudi v širšem mednarodnem smislu. Otvoritve sejma so se udeležili tudi številni predstavniki iz Avstrije in zlasti iz Koroške; zastopani sta bili tudi osrednji organizaciji koroških Slovencev.

Ob otvoritvi sejma v ponedeljek je predsednik ljubljanske mestne skupščine Marijan Rožič izrecno ugotovil, da je ta prireditev postala stičišče, kjer se uspešno potrjuje sodelovanje. Posebej pa je še poudaril, da v tem okviru narodnostne skupnosti postajajo vse bolj vez in ne ovira za sodelovanje. In končno je na te značilnosti opozoril tudi predsednik hrvaške gospodarske skupnosti Milan Rukavina-Šain, ki je sejem odprl: naglasil je, da morajo v vsestransko sodelovanje med sosednjimi deželami in državami biti enakopravno vključene tudi narodne manjšine, ki jim pripada vloga povezovalca med sosedi.

Na letošnjem sejmu, ki bo odprt še do nedelje, sodeluje več kot 600 razstavljalcev iz 19 držav. Poleg Jugoslavije, ki po številu zastopanih podjetij razumljivo zavzema prvo mesto, sta močno zastopani tudi Italija (131) in Avstrija (62); pri avstrijskem zastopstvu pa odpade glavni delež na Koroško kot neposredno sosedo, ki jo v Ljubljani predstavlja 18 razstavljalcev. V sejemskih dneh pa je Ljubljana prizorišče srečanja sosedov tudi na področju kulturnih, športnih in drugih prireditev.

18. MEDNARODNI SEJEM ALPE-ADRIA
od 2. do 8. VI. 1979 na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani

GR

Človek in njegov prosti čas — turizem, kulinarika, folklora. ● „Kam, kako, po čem, s čim ter v čem" na dopust, izlete. ● „hobby — turizem", celovita turistična ponudba zanimivosti na Jadranu in v notranjosti naše ožje in širše domovine. ● V Ljubljani v času sejma „ALPE-ADRIA" domača in tuja kulinarika, srbska, črnogorska, italijanska ter posebna slovenska kuhinja, lovske, ribje in mednarodne specialitete. ● V naši VINOTEKI vam je na razpolago več kot 300 vrst jugoslovanskih vin.

Kidričevi izbrani spisi pri SAZU:

Sodijo med temeljna dela

slovensko literarno zgodovinske znanosti

Slovenska akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani, najvišja znanstvena ustanova na Slovenskem, ki praznuje letos 40-letnico svojega delovanja, je pred kratkim v okviru svoje založniške dejavnosti izdala tudi izbrane spise pokojnega akademika in univerzitetnega učitelja Franceta Kidriča. Gre za prvi širši izbor iz literarno zgodovinskega dela Kidriča, ki je bil poleg Ivana Prijatelja utemeljitelj moderne slovenske literarno zgodovinske znanosti, tako da sedanja izdaja njegovih člankov in razprav brez dvoma pomeni izjemen podvig — v pravem pomenu besede literarno zgodovinski dogodek leta.

Izbrane spise Franceta Kidriča je uredil Darko Dolinar, ki je zbral tiste razprave in študije, ki so bile že objavljene raztreseno po številnih publikacijah in torej le težko dosegljive, iz katerih pa so nastajala Kidričeva najpomembnejša dela. Tako bo sedanji natis Kidričevega opusa — v več kot 40 letih znanstvenega dela je Kidrič ustvaril ogromno delo, ki obsega okoli 40 enot — omogočil intenzivnejši študij njegovih stvaritev, s tem pa tudi temeljito razumevanje nekaterih temeljnih del slovenske literarno zgodovinske znanosti.

Kidričev opus, zlasti njegova glavna dela, sodi namreč tudi še danes med temeljne znanstvene obravnave starejših obdobij slovenske slovstvene in kulturne zgodovine. Ob marsikaterem konkretnem vprašanju so bile njegove analize in ugotovitve sicer že bistveno dopolnjene, presežene ali ponekod celo ovržene, vendar Kidrič slej ko prej brez ugovora velja za enega izmed utemeljiteljev literarne zgodovine na Slovenskem in zato tudi današnji raziskovalec starejšega slovenskega slovstva ne more mimo njegovega opusa. To velja zlasti za njegova glavna dela, kot so Zgodovina slovenskega slovstva, monografija o Prešernu ter obsežne razprave o reformaciji, protireformaciji in prerodni dobi.

Pri izboru in ureditvi Kidričevih spisov je zasledoval urednik kot prvo načelo to, da izdaja predstavi Kidriča kot zgodovinarja slovenskega slovstva. Težišče izbora je torej na biografskih in zgodovinskih spisih, ki obravnavajo posamezne osebnosti in probleme ter raziskujejo posamezne elemente poznejših sintetičnih prikazov. Vsebinska načela izbora dopolnjuje formalni kriterij objave, in sicer v tem smislu, da so zajeti spisi, ki so bili objavljeni v periodičnih publikacijah in zbornikih, ne pa dela, ki so dostopna v samostojnih knjižnih izdajah. Izbrani spisi so združeni po tematski sorodnosti v več velikih skupin, pri čemer se razdelitev po skupinah skuša prilagoditi Kidričevi periodizaciji slovenske literarne zgodovine: tako si sledijo dela o dobi reformacije, o protireformacijski oziroma katoliški dobi, o prvem obdobju preroda (do Zoisove in Vodnikove smrti) in drugem obdobju preroda ali Prešernovi dobi (spisi o Prešernu zaradi obsežnosti zavzemajo posebno skupino), zadnja skupina pa so kritike, polemike in načelne izjave o problemih literarne zgodovine.

Izbrani spisi Franceta Kidriča obsegajo tri zajetne knjige s skupno skoraj tisoč stranmi. Urednik Darko Dolinar se je pri izdaji opiral na prve objave izbranih tekstov in tako predstavil Kidričeve spise v izvirni obliki, v kakršni jih je sprejemala strokovna in širša javnost v času nastanka. Vsaki knjigi je dodal svoje opombe ter imensko kazalo, v tretji knjigi pa je objavil tudi obsežno bibliografijo Kidričevih del, in sicer deljeno na samostojne knjige, na objave v časopisju in zbornikih, na prispevke v leksikonih in enciklopedijah ter na koncu še na prispevke v Slovenskem biografskem leksikonu (samo teh je napisal Kidrič več kot 170!).

Izmed ostalih knjig, ki jih je izdala SAZU v zadnjem času, bi omenili le še bibliografijo prekmurskih tiskov in prvo knjigo pisem Frana Govekarja. V prvi publikaciji je Ivan Škafar, župnik v Radljah ob Dravi, v dveh desetletjih požrtvovalnega dela zbral podatke o 334 tiskih iz obdobja od 1715 do 1919, ki so bili dragoceni predvsem za ohranjanje narodne zavesti in utrjevanje kulture med Prekmurci, ki so vse do leta 1919 živeli zunaj matičnega naroda. Knjiga Govekarjevih pisem pa je prva od zasnovanih treh, v katerih bo objavljenih okoli 600 enot iz obsežne korespondence znanega slovenskega publicista in vodje slovenskega gledališča, ki se je opredeljeval do vseh aktualnih vprašanj kulturnega in političnega življenja svoje dobe. V prvi knjigi je objavljenih 195 dopisov, ki jih je Fran Govekar pošiljal osmim naslovljencem, med katerimi sta bila predvsem Ivan Cankar in tudi koroški pesnik Fran Eller. Ostala dva zvezka bosta po napovedi urednika zbirke Dušana Moravca predvidoma izšla do leta 1982.

●

Letos praznuje Slovenska akademija znanosti in umetnosti svojo štiridesetletnico. Prejšnji teden pa je imela svoj redni občni zbor, na katerem so pregledali delo akademije v minulem letu, ko je imela skupno 101 člana: 2 častna člana, 35 rednih, 36 dopisnih in 28 zunanjih dopisnih članov; izmed 178 delavcev, ki so lani delali na SAZU s polnim delovnim časom, pa je bilo kar 92 raziskovalcev. V založbi SAZU je lani izšlo 16 publikacij, medtem ko jih ima za tekoče leto v načrtu 14. Na občnem zboru so izvolili tudi nove redne, dopisne in zunanje dopisne člane SAZU.

Gradiščanski Hrvati

žalujejo za Rudolfom Klaudusom

V 85. letu starosti je po težki bolezni umrl prof. Rudolf Klaudus, veliki narodni delavec in borec za pravice gradiščanskih Hrvatov.

Rudolf Klaudus je bil po poklicu šolnik ter je dolga leta, s prisilno prekinitvijo za časa nacizma, opravljal odgovorno funkcijo nadzornika za hrvaške šole na Gradiščanskem. Bil je likovni umetnik-slikar, ki je s svojim umetniškim oblikovanjem zaslovel daleč preko meja svoje ožje domovine, užival je priznanje tako v Avstriji kot v Jugoslaviji, pa tudi v mednarodni javnosti. Nadalje je bil novinar, ki je že v mladih letih sodeloval pri glasilu gradiščanskih Hrvatov; po drugi svetovni vojni pa je osnoval svoj lastni, napredno in antifašistično usmerjeni tednik „Naše selo", s katerim je v tisti dobi bistveno doprinesel k širjenju resnice, da gradiščanski Hrvati še živijo in da hočejo živeti tudi v bodoče, zvesti svojemu narodu in jeziku. In končno je bil narodni delavec, borec za obstoj in enakopraven razvoj hrvaškega življa na Gradiščanskem. V tem svojstvu je opravil tudi pionirsko delo pri navezovanju in utrjevanju živih stikov ter zlasti kulturne izmenjave med hrvaško narodnostjo na Gradiščanskem in njenim matičnim narodom.

Gradiščanski Hrvati so se od Rudolfa Klaudusa poslovili z vsemi častmi in globoko hvaležnostjo. Pogreba se je udeležila tudi veččlanska delegacija ZSO pod vodstvom podpredsednika Hanzija Ogrisa. Izrazom sožalja pa se pridružuje tudi uredništvo Slovenskega vestnika, ki bo Rudolfa Klaudusa obdržalo v častnem spominu.

Naši rojaki v Ameriki

so pred 75 leti ustanovili Slovensko narodno podporno jednoto

Pred 75 leti — v dneh od 6. do 9. aprila 1904 — je bila v Chicagu ustanovljena osrednja napredna organizacija Slovencev v Združenih državah Amerike — Slovenska narodna podporna jednota. O tem pomembnem dogodku v zgodovini naših rojakov v daljni Ameriki povzemamo iz njihovega glasila „Prosveta" naslednji zapis:

Pred 75 leti je bila ustanovljena Slovenska narodna podporna jednota. Takrat so bile slovenske naselbine še razmeroma mlade, čeprav je v njih živelo mnogo Slovencev, ki so se priselili že dolgo poprej.

Glavni val priseljevanja iz slovenskih krajev je trajal od okrog leta 1890 pa do začetka prve svetovne vojne. V prvih letih priseljevanja ameriške oblasti niso delale večjih ovir. Leta 1910 so naseljevanje omejili in dovolili priselitev le tistim, ki so izpolnili predpise. S tem so skušali omejiti priseljevanje „inferiornih" iz južnih delov Evrope, da ne bi škodovali „čisti" anglosaški rasi in skandinavskim priseljencem.

V industriji in rudnikih delavci niso uživali skoraj nikake zaščite. Kljub temu, da so priseljenci prihajali preko velike luže, ker jim rodna gruda ni mogla nuditi dovolj velikega kosa kruha, pa so vendarle kmalu občutili, da se jim godi krivica in da so takorekoč brezpravni. Povezali so se, stavkali, borili se za osnovne pravice. Delodajalci so različno reagirali na stavke, v največ primerih so najemali stavkokaze, „uporni" delavci pa so morali v culo povezati svoje borno imetje in se napotiti „s trebuhom za kruhom".

V težkih časih je nastala Slovenska narodna podporna jednota, ki je bila ustanovljena leta 1904. Težak je bil začetek, toda naš uporni in trdoživ in vztrajen slovenski rod ni klonil. Boril se je in uspel in danes s ponosom zremo na prehojeno pot. V najtežjih trenutkih je SNPJ stala rojakom ob strani, jih bodrila in poučevala o razredni zavednosti. Vsa leta je bila na strani tistih, ki se bore za pravico in resnico.

Zmagovito pot je prehodila SNPJ v 75 letih delovanja, toda pred nami so še veliki cilji: predvsem je treba vključiti v jednotine vrste mladi rod. Na prehojeno pot gledamo s ponosom, toda naloge, ki so pred nami, so obsežne. S skupnimi močmi jim bomo kos.

Slovenski narodni podporni jednoti, ki šteje danes nad 60.000 članov in upravlja okoli 30 milijonov dolarjev premoženja, ob njenem jubileju iskreno čestitamo tudi koroški Slovenci. Predstavniki SNPJ so v zadnjih letih med svojim bivanjem v stari domovini obiskali tudi naše osrednje organizacije in potem med svojimi člani sprožili akcijo za podporo koroškim Slovencem v boju za dosego narodnostnih pravic. V duhu te bratske solidarnosti se čutimo povezane z njimi ob jubileju njihove organizacije, ki ji želimo še veliko uspešnega dela v korist rojakov v Ameriki!

AULA SLOVENICA

CELOVEC, PAULITSCHGASSE 5—7

Vljudno Vas vabimo na razstavo

prof. Klavdija Palčiča, Trst

Razstava bo odprta do 13. aprila 1979, in sicer od ponedeljka do petka od 13. do 17. ure.

Prisrčno vabljeni!

Lep literarni večer

v celovški „Auli slovenici"

V okviru likovne razstave tržaškega slikarja Klavdija Palčiča v „Auli slovenici" v Celovcu je bil prejšnji četrtek literarni večer tržaških besednih umetnikov — pisateljice Ivanke Hergold in pesnika Miroslava Košute, katerih dela sta interpretirala člana Stalnega slovenskega gledališča v Trstu Bogdana Bratuževa in Anton Petje.

Tako so številni obiskovalci tega večera, med njimi tudi prelat Aleš Zechner in predstavniki generalnega konzulata SFRJ v Celovcu, imeli priložnost seznaniti se z literaturo dveh vidnih predstavnikov slovenske književnosti v Trstu. Pri tem je šlo za izredno lep večer slovenske pisane besede, za pravo umetniško doživetje. Imeli so priložnost umetnika Hergoldovo in Košuto spoznati najprej s kratkim branjem avtorjev samih ter po interpretaciji gledaliških igralcev, kar je za poslušalce bil dvojni užitek.

S pisateljico Hergoldovo in pesnikom Košutu se je ljubiteljem slovenske umetniške besede nudila priložnost spoznati del bogate bere teh dveh vidnih besednih umetnikov.

Ivanka Hergold je doma iz okolice Slovenjega Gradca, od leta 1972 pa živi v Trstu, kjer poučuje na slovenski šoli. Študij slavistike in germanistike je zaključila na filozofski fakulteti v Ljubljani. Kot pisateljica se je najprej oglašala v slovenskem revialnem tisku, kmalu zatem pa s samostojnimi knjigami, v katerih je objavila vrsto svojih novel. Gre za naslove Beli hrib, Dido in Vse imaš od mene. Uspeh je imela tudi z dramatizacijo svoje novele Suha leta, katero je posnela ljubljanska televizija.

Pesnik Miroslav Košuta, rojen 1936 v Križu pri Trstu, se je s samostojnim delom javnosti predstavil leta 1963 z zbirko Morje brez obale, kateri so sledile Pesmi in zapiski, Tržaške pesmi in Pričevanja. Za slednjo je avtor leta 1977 prejel nagrado Prešernovega sklada. Lani pa so zbrane pesmi Košute izšle v zbirki Živi pesniki pri Državni založbi Slovenije. Miroslav Košuta je študiral na filozofski fakulteti v Ljubljani in tam diplomiral iz slavistike in svetovne književnosti.

Košuta je najprej deloval kot novinar pri RTV Ljubljana, zatem je bil urednik tržaške revije Dan, zdaj pa je ravnatelj in umetniški vodja Stalnega slovenskega gledališča v Trstu.

Do obiska Hergoldove in Košute v Celovcu je prišlo na pobudo Slovenske prosvetne zveze, ki ima med drugim v načrtu tudi obiske književnikov s Primorske na Koroškem in obratno. Literarni večer v Auli slovenici je potrdil, da so taki stiki koristni in da imajo ljudje za take umetniške večere veliko zanimanja, kar se je odražalo v lepem obisku prireditve.

„Lado" je obiskal Koroško

Po gostovanju na Dunaju, kjer je imel prejšnji petek koncert v mestni hali, je svetovno znani folklorni ansambel „Lado" iz Zagreba ob koncu tedna obiskal tudi Koroško ter v orgnizaciji Krščanske kulturne zveze priredil koncerta v Beljaku in Celovcu. Celovške prireditve v delavski zbornici se je udeležil tudi svetnik jugoslovanske ambasade na Dunaju Milan Ribica v spremstvu generalnega konzula Milana Šamca in drugih članov generalnega konzulata SFRJ v Celovcu.

Kadar je govora o folklornem ansamblu „Lado", tedaj je mogoče govoriti le v superlativih. Na Koroškem smo imeli v gosteh že mnoge in najrazličnejše ansamble, ki so nam demonstrirali bogastvo ljudskih plesov in pesmi ter narodnih noš jugoslovanskih narodov — „Lado" je v tem oziru vsekakor višek. Seveda pa je treba opozoriti, da gre pri „Ladu" za profesionalni ansambel, torej za skupino, ki se z izvajanjem plesov in pesmi bavi poklicno in zato tudi dosega popolnost, ki je pri amaterjih ni mogoče pričakovati.

Na Koroško je prišel „Lado" ravno v letu, ko obhaja tridesetletnico svojega obstoja in uspešnega delovanja, kajti osnovan je bil leta 1949 iz izbranih članov kulturno-umetniškega društva „Joža Vlahovič" v Zagrebu, ki je že takoj po drugi svetovni vojni začelo gojiti ljudske plese in pesmi. V treh desetletjih je „Lado" gostoval že po vseh celinah, število njegovih nastopov doma in v številnih drugih državah gre v tisoče; povsod je bil navdušeno sprejet tako od občinstva kakor tudi od kritike.

In temu se tudi ni čuditi, kakor sta pokazala njegova nastopa na Koroškem. Ob naravnost prekipevajočem navdušenju občinstva, ki je vedno spet zahtevalo ponovitve, je ansambel predvajal bogat spored, ki obsega v prvi vrsti hrvaške ljudske plese in pesmi, vključuje pa tudi značilne primere folklore drugih jugoslovanskih narodov. Glasbeno in plesno izražanje, ki včasih meji že na akrobatiko, pa dopolnjuje še edinstveno bogastvo narodnih noš, saj ima „Lado" v svoji garderobi kar 500 originalnih narodnih noš iz vseh predelov Jugoslavije, med katerimi predstavljajo nekatere že muzejske redkosti.

Tako je prvi obisk „Lada" na Koroškem napravil nepozaben vtis, saj je bil njegov nastop res čudovita sinfonija gibov, zvokov, oblik in barv.

Mesec grenkih spominov

Vedno spet se spominjamo tragičnih dogodkov zadnje vojne, kjer je naše svobodoljubno ljudstvo bilo obsojeno na pogin s strani krvavega nacizma. Najbolj črno obdobje v tej prosluli eri pa je bil vsekakor vigredni mesec april, ki je namesto cvetja in novega življenja prinašal samo novo gorje in bridkosti ter nove rane našemu narodnemu telesu.

Med temi tragičnimi dogodki v mesecu aprilu nam je vsekakor v neizbrisnem spominu 15. april 1942 — izselitev več kot 300 družin v pregnanstvo. Izselitev je imela za posledico, da so še istega leta začele nastajati prve protifašistične partizanske skupine, ki so pozneje preraščale v čete, bataljone in odrede. Te formacije so bile edine, ki so se tolkle na samem ozemlju „tisočletnega Reicha".

Leto kasneje je v noči od 3. na 4. aprila zgubil v borbi življenje komandant France Pasterk-Lenart. Skupno z bataljonskim političnim komisarjem Borisom Čižmekom-Borom sta napadla in zasedla Mežico. V tej borbi je bil komandant France Pasterk iz Železne Kaple smrtno ranjen. Po vojni so na pobudo Zveze koroških partizanov njegove posmrtne ostanke prepeljali na domače pokopališče v Železno Kaplo. Za izredno hrabrost je bil France Pasterk-Lenart posthumno imenovan za narodnega heroja, kar je najvišje priznanje v boju zoper fašističnega okupatorja. Pred dnevi je minulo 36 let njegove junaške smrti. Za to priložnost bo Zveza koroških partizanov v nedeljo ob 11. uri dopoldne priredila na pokopališču v Železni Kapli spominsko svečanost.

Črn dan za naše ljudstvo na Koroškem je bil 29. april 1943. Tega dne pred 36 leti so na Dunaju obglavili 13 slovenskih antifašistov iz Sel, Železne Kaple in okoliških vasi. Njihova edina pregreha je bila, da se niso uklonili nasilju, marveč so se krivici uprli v plemenitem stremljenju, da se na naši zemlji ohrani slovensko ljudstvo. Na procesu 9. aprila, kjer je bila izrečena smrtna kazen 13 slovenskim antifašistom, je bilo obsojenih še 24 slovenskih rodoljubov na skupno 98 let ječe. Po vojni je Zveza koroških partizanov tem žrtvam postavila v Selah spomenik, ki živo spominja na najtemnejše čase zgodovine koroških Slovencev in hkrati opozarja, da se kaj takšnega ne sme več ponoviti.

Med zadnjimi pretresljivimi dogodki v zadnji vojni je bil vsekakor pokol Peršmanove družine v gorskem naselju Podpeca pri Železni Kapli. Bilo je 25. aprila 1945, nekaj dni pred popolnim vojaškim porazom Hitlerjevega „tretjega Reicha". Takrat so enote SS-policijskega bataljona 85 po borbah s partizanskimi edinicami ponoči vdrle na Peršmanovo domačijo in pokončale 12 nedolžnih ljudi, med njimi 77-letno staro mater Frančiško. Le dva otroka sta imela neizmerno srečo, da sta se rešila in sta živa priča nezaslišanega zločina. Tudi tem aprilskim žrtvam je Zveza koroških partizanov na pozidani Peršmanovi domačiji odkrila spominsko ploščo.

Opisani dogodki so najbridkejši med mnogimi, ki so se dogajali v mesecu aprilu zadnje vojne. Številne žrtve so za nas obveza, da bomo očuvali vse, za kar so umrli.

Koroški Slovenci pomemben dejavnik pri osveščanju Slovencev

Pretekli petek zvečer je bilo spet predavanje iz zgodovine Slovencev, ki sta ga organizirala Slovenski znanstveni inštitut in Slovensko prosvetno društvo „Bisernica" v prostorih Kluba Prežihovega Voranca v Celovcu. Tokrat je predaval univerzitetni profesor dr. Janko Pleterski iz Ljubljane. Obravnaval je temo Narodna in politična zavest na Koroškem od meščanske revolucije do 1918.

Predavatelj je v svojih izvajanjih izhajal iz dejstva, da smo Slovenci v zgodovini pripadali med nezgodovinske narode; to je med narode, ki dolgo niso imeli popolnoma razvite narodne in socialne družbe. Za nezgodovinske narode je seveda posebne važnosti vprašanje narodne zavesti.

Tu so med Slovenci igrali pomembno vlogo prav koroški Slovenci, ki smo bili pobudniki za program združene Slovenije. Meščanska revolucija leta 1848 je bila povod, da je Matija Majar Ziljski postavil zahtevo po združeni Sloveniji. To zahtevo so podkrepila še taborska gibanja. Ta zahteva oz. miselnost ni šla v račun oblastem, to je takratnemu nemškemu meščanstvu, ki je vodilo izrazito germanizacijsko politiko.

Leta 1891 je bila ustanovljena samostojna slovenska koroška stranka — Katoliško politično gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem. Tipično za opredelitev našega ljudstva tistih časov je bilo, da so kmetje oz. posestniki volili slovensko samostojno stranko, hlapci pa socialdemokratsko stranko.

Slovenci so se tudi prizadevali da bi dobili pri drugih strankah partnerje za slovensko stran, kar pa je bilo utopično. Koroška socialdemokratska stranka se je sicer deklarirala za internacionalno, vendar pa se je obnašala kot nemška. Koroški Slovenci so imeli v svojem boju za utrditev narodne in politične zavesti res težko stališče, saj niso imeli zaveznikov; nasprotno z obujanjem svoje narodne zavesti so še bolj razdražili nemški element, da je z vsemi razpoložljivimi silami zatiral to gibanje. Najhujše je bilo v prvi svetovni vojni, ko so tedanji oblastniki hoteli slovensko politično gibanje sploh likvidirati. Kljub neznosnemu pritisku — aretacije, zapori idr. — Slovenci niso popustili, nasprotno vključili so se v deklaracijsko gibanje — majska deklaracija 1917 (zahteva po samostojni državi jugoslovanskih narodov Avstro-Ogrske). To gibanje je bilo na Koroškem zelo močno, tako da je 18. maja 1918 prišlo do prepovedi le-tega. V zvezi s to prepovedjo 27 koroških občin ni hotelo dati izjave. Še istega leta je bila Avstrija vojaško poražena.

Predavanja se je udeležilo okrog 40 poslušalcev, ki so z velikim zanimanjem sledili predavatelju in se po predavanju živahno vključili v diskusijo.

Slovensko prosvetno društvo „Borovlje" vabi na

KONCERT

mešanega pevskega zbora „Rož" iz Štentjakoba v Rožu ki bo v nedeljo 22. aprila 1979 ob 14.30 uri pri Cingelcu na Trati.

Prisrčno vabljeni!

SPD „Gorjanci" sodelovalo na srečanju pevskih zborov Gorenjske

Že drugič je Pevsko združenje Gorenjske organiziralo srečanje pevskih zborov Gorenjske. Pevsko združenje, ki povezuje odrasle pevske zbore z območja petih gorenjskih občin in občin Kamnik in Domžale je tudi letos kot goste povabilo zbora z avstrijske Koroške.

Letos je pevsko srečanje razdeljeno na dva večera. Na prvem, ki je bil zadnji petek 30. marca v Megšu (severno od Ljubljane), je kot gost sodeloval mešani pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva „Gorjanci" iz Kotmare vasi. Zbor pod vodstvom Stanka Wrulicha se je predstavil s štirimi pesmimi: „Nmav čez izaro", s Kernjakovima pesmima „Z nobenim purgarjem" in „Lastovke" ter s pesmijo Luka Kramolca. „Tam kjer teče bistra Zila". Največ aplavza je dobila pesem „Z nobenim purgarjem", pri vseh ostalih pa je prišlo do izraza, da je koroška narodna pesem na gorenjskem zelo priljubljena. Za Kotmirčane je bil ta nastop drugi v tem letu, saj so nastopili že pred več kot enim mesecem v okviru Rožanskega izobraževalnega tedna v ljudski šoli v Kotmari vasi s koncertom 7 pesmi. Na vsak način pa je tudi ta nastop pripomogel k nadaljnji poživitvi prosvetnega delovanja Gorjancev.

Glavni program pa so predvajali zbori iz Kamnika, Žirov, Jesenic, Podnarla, Cerkelj in Mengša. Bili so to mešani in moški zbori, ki so se kvalificirali na pevskih revijah občinskih zvez kulturnih organizacij. Pred več kot 400 poslušalci so ti zbori predstavili zelo visoko pevsko kulturo.

Drugi pevski večer bo 20. aprila na Jesenicah, kjer bo nastopilo še 7 gorenjskih zborov in moški zbor SPD „Kočna" iz Sveč.

Železna Kapla

V nedeljo 1. aprila je v farni dvorani v Železni Kapli gostoval Oder mladje Koroške dijaške zveze v Celovcu z mladinsko spevoigro „Hiša tete Barbare". Gledalce in igralce je ob tej priložnosti s pesmijo pozdravil otroški zbor Slovenskega prosvetnega društva „Zarja", ki je pod vodstvom gospe Helene Sticker ubrano zapel. Sledil je nastop domačih tamburašev, ki so pod vodstvom Ota Wutteja zaigrali nekaj narodnih pesmi in s tem pokazali, kako koristno izrabi mladina svoj skromno odmerjeni prosti čas. Tamburaški pevski zbor, pri katerem sodeluje 18 mladincev, je že nekajkrat razvedril domače in tuje goste.

Po kratkem kulturnem sporedu je sledila igra Svetlane Makarovičeve „HIŠA TETE BARBARE," katere igralci so pred nedavnim prejeli v Beogradu na prvem amaterskem festivalu „Bifet 79" nagrado za najboljši stik z občinstvom. Ti mladi umetniki so navdušili staro in mlado. Nastopajoči so zaigrali svoje vloge tako živahno in sproščeno, da jih je publika nagradila z navdušenim aplavzom. Vsebinsko je igra zelo zanimiva, ker nastopajo v njej živali s človeškimi lastnostmi.

Z obrazov odhajajočih gledalcev smo lahko razbrali zadovoljstvo in navdušenje, kar je seveda za uprizoritelje največja nagrada.

Po uspeli prireditvi so gledalci imeli priložnost, da so si ogledali razstavo knjig in slikanic za otroke, ki so bile tudi naprodaj. Izkupiček je bil namenjen v korist otroških dejavnosti, saj je prav letos mednarodno leto otroka. Take in podobne prireditve se vrstijo v Železni Kapli pogosto, kar je znak, da je v našem kraju aktivna kulturna dejavnost.

Vavti Ilka

Slovenski oktet

iz Ljubljane bo spet gostoval na Koroškem in priredil koncerte

- **v petek 27. aprila ob 20. uri v dvorani Schwarzl v Pliberku**
- **v soboto 28. aprila ob 20. uri v farni dvorani v Škocijanu**
- **v nedeljo 29. aprila ob 14.30 uri v ljudski šoli v Kotmari vasi in ob 20. uri v Kulturnem domu na Brnci**

Ljubitelje pesmi in prijatelje SLOVENSKEGA OKTETA prisrčno v a b i j o

Slovenska prosvetna zveza in krajevna prosvetna društva

Kanalčani peli na Jesenicah

Prav gotovo je lega jeseniške občine na stikališču treh držav povod, da njeni prebivalci z velikim zanosom gojijo stike s svojimi sosedi z Avstrijci in Italijani, prav posebej pa s Slovenci obeh omenjenih držav. Znano je, da gojijo Jeseničani tesne stike s koroškimi slovenskimi prosvetaši, partizani, planinci idr. Podobne stike pa gojijo tudi s sosedno Kanalsko dolino, kjer prebivajo tudi Slovenci-Korošci.

Že večkrat smo poročali o živahni dejavnosti Slovencev v Kanalski dolini in o njihovem kulturnem centru v Ukvah, kjer deluje mešani pevski zbor „Planinka". Ta pevska skupina je že nastopala pri nas na Koroškem in pa tudi na Jesenicah. Na lanskoletnem srečanju med kulturnimi organizacijami jeseniške občine in kulturniki iz Kanalske doline v Kranjski gori, je prišlo do sklepa, da se bodo pogosteje srečevali in da bodo še bolj utrdili medsebojne prijateljske stike.

V okviru tega medsebojnega sodelovanja je prišlo v petek 23. marca do srečanja Ukljanov z Jeseničani v okviru pevske revije „Srečanje z našimi zbori". Mešani pevski zbor Planinka iz Ukev je nastopil v mestnem gledališču „Tone Čufar" na Jesenicah. Zbor je pod vodstvom Maria Garjupa zapel tri koroške narodne. Pevci so nastopili v slikovitih narodnih nošah. Njihov nastop je silno navdušil Jeseničane, tako da so morali ponovno na oder. Posebej je vžgala znana koroška pesem „Rož, Podjuna, Zila", ki je žela velik aplavz pri občinstvu. Po koncertu je predsednik komisije za sodelovanje z zamejstvom pri občini Jesenice, Jože Sušnik povabil Ukljane v restavracijo na zakusko. Srečni in navdušeni nad tolikšno gostoljubnostjo so se Kanalčani vračali domov s trdim prepričanjem, da bodo še prišli med svoje brate v matični deželi.

KLUB PRIJATELJEV LOVA

9020 Celovec, Spitalg. 12/III sporoča, da ima na zalogi za prodajo naslednje knjige:

Srnjad, Moj pes, Muflon in divji prašič in Deset let Kluba prijateljev lova. Cena posamezne knjige 100 šilingov, dve knjigi skupaj pa 180 šil.

Lutkovni oder „Mladje" Koroške dijaške zveze vabi na lutkovno predstavo

VOLK IN KOZLIČKI

- **v nedeljo 8. aprila 1979 ob 11.30 uri (po maši) v farni dvorani v Selah. Prireditelj: KPD Planina v Selah**
- **v nedeljo 8. aprila 1979 ob 14.30 uri pri Voglu v Šentprimožu v Podjuni. Prireditelj: SPD „Danica" v Šentvidu v Podjuni.**

Cenjenim naročnikom

Z današnjim izvodom Slovenskega vestnika ste prejeli poštno položnico za vplačilo naročnine. Stara navada je, da naročnike in bralce Slovenskega vestnika vedno spet opomnimo, da poravnate naročnino, ki znaša letno 120 šilingov. Vse tiste naročnike, ki so s plačilom naročnine v zaostanku, vljudno prosimo, da bi se poslužili priložene položnice in poravnali naročnino. Nas, upravo lista, in vas naročnike in bralce veže skupna obveznost. Uprava skrbi za redno izhajanje in dostavljanje lista, bralci in naročniki pa naj bi skrbeli za redno plačevanje. To bi bila najidealnejša oblika harmoničnega dela med bralci in izdajatelji lista. List prihaja k vam točno tedensko kot zaželjen gost, ki vas ne samo razvedruje, temveč tudi seznanja z dogodki doma in po svetu ter hkrati tudi veča duševni obzor. Storite tudi vi svojo dolžnost, ki jo imate do svojega in našega skupnega glasila s tem, da plačate naročnino, ki je malenkostna v primerjavi s skrbmi in delom, ki ju je treba vložiti v eno samo številko izvoda. Vsem tistim, ki so naročnino že poravnali, pa se zahvaljujemo za njih uvidevnost in zvestobo listu. Hkrati naprošamo, da bi v krogu svojih znancev širili list in mu pridobivali novih naročnikov.

Uprava

Pisatelji iz Maribora obiskali Bilčovs

Po dolgem času, lahko rečemo letih, smo v Bilčovsu spet imeli literarni večer. Organiziral ga je krajevni odbor Zveze slovenske mladine, posredovala pa Slovenska prosvetna zveza v Celovcu. Šlo je za obisk članov pododbora Društva slovenskih pisateljev v Mariboru, ki potom SPZ že več kot petnajst let goji redne stike. V tem okviru vsako leto pride do obiska mariborskih pisateljev na Koroškem oziroma koroških v Mariboru. Veseli smo, da je tokrat prišlo do obiska v Bilčovsu.

V soboto zvečer smo v mali dvorani pri Miklavžu bili deležni prireditve, ki bo obiskovalcem gotovo ostala v lepem spominu. Drage goste iz Maribora je najprej s svojo pesmijo pod vodstvom Joška Boštjančiča pozdravil mešani zbor SPD „Bilke", zatem pa je predsednik krajevnega odbora ZSM Jože Mečina pozdravil književnike Nado Gaborovič, Salvka Juga, Emila Freliha in Janeza Švajncerja. Branju imenovanih pisateljev smo prisluhnili z velikim zanimanjem. Bilo je pravo doživetje, kako so nam pisatelji brali iz svojih del in nas popeljali v svet njihovega umetniškega ustvarjanja. Vsak je bil po svoje izviren; posebno zanimanje sta pri poslušalcih vzbudila pesnik Slavko Jug s svojimi hudomušnimi verzi, pa tudi tistimi, ki govore o človekovi stiski, in pisatelj Janez Švajncer, katerega poznamo kot avtorja podlistka Pridi k potoku, katerega beremo v Slovenskem vestniku. Nada Gaborovič nam je razkrila svoj odnos do sveta kot ženska, Emil Frelih pa je v svoji črtici opisal ljubezen do domače zemlje in naroda. Za branje nekaj pesmi so gostje pozvali tudi koroškega pesnika Andreja Kokota, ki je bil z njimi kot organizator. Tudi njegovim verzom smo prisluhnili z zanimanjem, saj v njih večinoma opisuje stisko našega človeka.

Pisateljem iz Maribora se je ob koncu zahvalil Jože Mečina, spregovoril pa je tudi bilčovski župan Hanzej Ogris. Naglasil je, da je prav da tudi v Bilčovsu pride do take prireditve, saj je prav občinski odbor mnenja, da je treba pospeševati tudi take prireditve. Ob tej priložnosti pa je tudi povedal, da so pravkar izvedli volitve v občinski odbor, ki so v Bilčovsu močno razburile duhove. Dejal je, da je na prireditvi pogrešal tiste, ki so le nekaj dni poprej tako poudarjali potrebo po slovenskih prireditvah in delu na tem področju. Župan Ogris se je gostom iz Maribora zahvalil za obisk ter izrazil željo, da bi še kdaj prišli v Bilčovs.

Udeleženec večera

Izlet na Madžarsko

Letos spet vabi Zveza koroških partizanov na izlet. Tokrat je v načrtu obisk sosednje države Madžarske. Od letos naprej se lahko na Madžarsko potuje brez vize, kar je seveda velika olajšava. Naj vam ob tej priložnosti na kratko opišemo to deželo, o kateri smo sorazmerno zelo skromno informirani.

Madžarska je ljudska republika, katere površina meri 93.000 km² (malenkostno več kot Avstrija) in ima približno 11 milijonov prebivalcev. Madžarska ima precej narodnih manjšin — Romune, Slovence, Hrvate, Srbe, Nemce, Cigane, Slovake idr. Tudi Madžarska je imela viharno zgodovino. Na področju današnje Madžarske je bila nekoč provinca Panonija rimskega cesarstva. Skozi to deželo so butali valovi preseljevanja narodov, na tem ozemlju je bila zlomljena turška moč. 150 let je madžarsko ljudstvo trpelo pod turškim jarmom, medtem ko je Evropa živela na varnem in v izobilju. Madžarska je danes cvetoča dežela, ki se prizadeva za socialistično bodočnost.

Madžarska pa nima samo pestre zgodovine, temveč tudi čudovite lepote. Biser teh lepot je Blatno jezero, ki je 77 km dolgo, 1 do 12 km široko in povprečno globoko 3 metre. Jezero je največje v srednji Evropi. Tam je največja koncentracija turizma, saj je tudi okolica tega jezera pravi raj na zemlji. Madžari pravijo temu kraju „Balaton (Blatno jezero) je kot prva ljubezen. Lahko ga zapustiš, a ga ne moreš pozabiti".

Glavno mesto Budimpešta je čudovito lepo mesto, ki se razprostira na obeh bregovih Donave. Madžari so zelo ponosni na svojo metropolo in na Donavo, ki ji daje še posebno privlačno lice. Zato se ne čudimo, da tema dvema posebnostima pravijo: „Madžarska je kraljica Donave, Budimpešta pa je njena krona". Posebnost Budimpešte je, da se globoko pod njo nahaja ogromno jezero mineralne vroče vode ter da ima 123 termalnih vrelcev oz. toplic.

Čeprav ne poznamo sporeda izleta, smo prepričani, da bo pot vodila preko omenjenih krajev ter seveda še mnogih drugih. Tudi prijatelji dobre kapljice bodo prišli na svoj račun, saj Madžarska slovi po kraljevskih vinih, med katerimi prednjači svetovno znani Tokajec. Madžarska slovi tudi na področju gastronomije, posebno znane so ribje specialitete in sladice. Če bi hoteli opisati vse vrline in posebnosti te države, bi seveda primanjkovalo prostora. Zato priporočamo, da se udeležite izleta, da boste spoznali tudi to deželo z vsemi njenimi lastnostmi, lepotami in posebnostmi.

Strokovni sejem „Dopust 79"

Je že tako v življenju, da se po trudapolnem delu na službenem mestu veselimo dopusta, ki ga po navadi opravimo proč od doma, v hribih ob jezeru ali ob morju. Za vsak tak dopust pa je potrebna temeljita predpriprava, če hočemo, da bo dopust dal tisto kar si želimo. Da pa bo res potekalo vse tako kakor si želimo, se je treba seznaniti s tistimi dejavniki, ki se izrecno bavijo s to materijo. Eden takšnih je vsekakor strokovni sejem za prosti čas s ponudbami za dopust in potovanje „Dopust 79".

Ta strokovni sejem, ki se bo odvijal od četrtka 19. do vključno nedelje 22. aprila na celovškem razstavišču, ima kot že omenjeno predvsem nalogo, seznaniti ljudi, ki hodijo na počitnice z vso tehniko, ki služi človeku, da čim bolj prijetno in smotrno opravijo svoj prosti čas v počitnicah oziroma na dopustu. Tako bodo na tej strokovni razstavi razstavljali razna plovila — od navadnega čolna preko jadrnice do motornega čolna — opravo za kampiranje, šotore, prikolice in razne pritikline.

Posebno privlačna bo razstava avtomobilov najnovejših modelov, ki si jih bomo ogledali v sejemski hali 3.

Vsem, ki hodijo na dopuste, toplo priporočamo obisk te razstave, saj bomo tam našli in izvedeli vse tisto, kar je neobhodno potrebno, da bo dopust res prijeten in da se bodo izpolnile tiste želje, ki smo jih sanjali v preddopustnem času.

IZLET NA MADŽARSKO

Zveza koroških partizanov vabi na 3-dnevni izlet na Madžarsko, od petka 11. do nedelje 13. maja 1979.

V okviru izleta si bomo ogledali znamenito Blatno jezero (Balaton), posebnosti in lepote glavnega mesta Budimpešte ter še druge zanimivosti te lepe in privlačne dežele.

Cena izleta na osebo bo znašala 1500 šilingov. Prijave pošljite najkasneje do 20. aprila 1979 na naslov: Zveza koroških partizanov, Spitalgasse 12/III, 9020 Celovec; tel.: (0 42 22) 85 2 35. Število prijav je omejeno.

Izlet bo z avtobusom.

Šentjakobska farna mladina vabi na predavanje Vinka Ošlaka:

„O NAPREDNI MISELNOSTI"

v nedeljo 8. aprila 1979 ob 19.30 uri v farni dvorani v Šentjakobu v Rožu.

Dobra zimska sezona

V prvih treh mesecih zimske sezone 1978/79 smo v Avstriji zabeležili lep razvoj turizma in to čeprav v tem času (v mesecih november, december in januar) ni bilo dovolj snega, da bi prišli prijatelji smučanja docela na svoj račun. V prvi polovici tokratne zimske sezone se je število nočitev v primerjavi z lanskim letom dvignilo na 16.2 milijona ali za 5 odstotkov.

Število domačih gostov je nazadovalo za 3,5 odstotka. Očividno so se zaradi pomanjkanja snega šli smučat drugam v bolj zasnežene predele kot je Južna Tirolska. Medtem ko je število nočitev domačih gostov nazadovalo, pa je po drugi strani število inozemskih turistov naraslo in to kar za 9 odstotkov.

V januarju je inozemski tujski promet v Avstriji narasel za 6 odstotkov, domači pa je padel za 5 odstotkov. Skupno so v Avstriji beležili v mesecu januarju porast števila nočitev za 3 odstotke. Ta porast je bil zabeležen pri hotelih in penzionih za 3 odstotke, v privatnih stanovanjih pa za 2,5 odstotka.

Prav posebno razveseljiv prorast zimskega turizma v mesecu januarju so zabeležili na Koroškem, kjer so našteli v januarju 14 odstotkov več nočitev. Med zveznimi deželami sledijo Koroški Predarlska z 10.5%, Gradiščanska z 9% in Solnograška z 4.5%. Podatki za februar in marec še niso na razpolago, vendar smo mnenja, da je razvoj v teh dveh mesecih vsaj na Koroškem prav tako razveseljiv in ugoden.

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi na

DELOVNO AKCIJO

na Bleščeči planini (Koča nad Arihovo pečjo) v nedeljo 22. aprila 1979 s pričetkom ob 8. uri zjutraj.

Prisrčno vabljeni!

II. SREČANJE TAMBURAŠEV

v soboto 21. aprila 1979 v Kulturnem domu v Ločah.

Nastopajo: tamburaški zbor iz Reteč, tamburaški zbor iz Ptuja, folklorna skupina Emona iz Ljubljane in tamburaški ansambel iz Loč

Prireditelj: Slovensko prosvetno društvo „Jepa-Baško jezero"

JANEZ ŠVAJNCER 65

Pridi k potoku

Prodajalka Dora je strmela v vihravca in mirno rekla: „Gregor, ti pa že kar pretiravaš. Preveč očitno kažeš, da te nekaj preganja. Povej mi lepo počasi, kaj te grize. Mogoče ti bom lahko pomagala. Zdaj se mi že včasih zazdi, kakor da nisi zadovoljen z mojo strežbo. Takoj sem ti zmeraj prinesla, kar si naročil. Ti je zmanjkalo cigaret? Na, so že tu pred tabo."

„Ne, ne, Dora, ti tega ne moreš razumeti. Nesrečen sem. Tu notri me boli in žge."

„Ali prav slišim? Pa so učiteljice pravile, da nimaš srca. Ko bi te le zdaj videle, gotovo ne bi verjele svojim očem. Si ja čisto drugačen, kakor te poznam."

„Hočem vedeti samo to, zakaj se mi Zala Merhar laže. Pred mano se dela lepo in nedolžno. Ovila me je okrog prsta."

Dvignil je roko in s kazalcem delal kroge v zrak. „Takole počne. Potresa in potresa, da bi me vrgla dol. Jaz pa se oklepam prsta in ga ne izpustim. Dora, to je tisto, kar me muči. Saj, saj. Zakaj bi ti pripovedoval. Če sama nisi doživela tega, še boš. Zanesljivo. Takrat se obrni do mene in ti bom lako svetoval kot izkušen prevaranec. Hudo je, če ne moreš zaupati ženski in pričakovati zvestobe."

„Ni sama kriva. Pokličejo jo in mora odpotovati v mesto."

Ti si z njo vred koza. Potegnila si z njo in jo skušaš zagovarjati pred menoj. Ne, ne, ne boš me pretentala. Vrag po Zali Merhar. Braniti ji ne morem. Naj odhaja po svojih poteh. Toda zakaj prikriva pred menoj? Naj vendar že zine, prenesel bom tudi to resnico. Noče mi povedati, kam je dala psičko Abo."

„Ja. Kaj bo dobrega?" Prodajalka je spregovorila naučeno kakor zmerom in radovedno visela z očmi na fantiču, ki je postavil prazno pivovsko steklenico na pult. Prinesla mu je polno, preštela denar in vrnila drobiž pa se spet zazrla v Šipka.

„Tole kolesje je skrbno sestavljeno."

„Kakšno kolesje?"

„Povezano je z nevidnimi jermeni. Stiskajo in stiskajo. Hobotnica na suhem. Ovija se me, da se je ne morem rešiti. Adijo!"

Prodajalka Dora je zmajala z glavo. Nikoli si ni mislila, da bo Zala Merhar tako znorila tega mladega učitelja. Prav mu je, si je rekla, zakaj pa je lazil za njo. Malo se je le sramovala, da je potegnila s trgovko. Ni ji mogla odreči, ko ji je požugala: Dora, kar ti povem, mora ostati med nama. Med temi moškimi se lahko obdržim le s tem, da jim mešam glave.

Gregor Šipek je imel nesrečni dan. Nikjer ni našel obstanka. Kakor izgubljen je odpiral vrata za vrati. Namesto v svoje stanovanje je spet zavil v točilnico. Kar milo se mu je storilo, ker za mizo ni več opazil Ferenca in Tilde. „Kam sta šla?" je obupano vprašal.

„Nisem ju vprašala," je mirno odgovorila natakarica Manka. „Za njima pa tudi nisem oprezala."

Vlovil je dekletovo roko in počasi rekel: „Manka, si ti že kdaj koga iskreno ljubila?"

„Zakaj bi to rad vedel?"

„Če si, potem tako veš, kako se počutim."

„Nikoli mi nisi povedal o sebi. Rekla sem si, čisto brez ženske tako ne moreš biti." Manko je mikalo, da bi mu priznala svoje nagnjenje do njega. Ko je prišel na šolo, je poizvedovala med dekleti, kakšen je, mlad, srednji, star. Pogrešila je, ker je vprašala tudi mehanika Dolfeta. Zategnil je usta v smeh in ji požugal. Ti, le pazi, da ga ne boš zapeljala. Ne, ne, mu je odgovorila, nimam tega namena. Ja, kaj bi pa rada od njega? Zakaj se zanimaš zanj? Če imaš svojega fanta, ga pusti v miru. Da mu ne boš mešala glave. Malo se nosi visoko. Nima razloga. Doma je iz revne hiše. Ko je bil otrok, njegovi starši niso imeli niti za nove čevlje. Čevljar mu je sproti krpal vsako luknjo. Saj veš, kakšni so taki nemaniči. Divjajo in ne gledajo pod noge. Čutila je, da se je Dolfe nalašč porogal in prikazal Gregorja za slabega, da bi ga očrnil pred njo. Kljub temu je komaj čakala, da bi ga ugledala. Ali rad pije tako ko ti, je vprašala Dolfeta. Na to ji je samo skomizgnil z ramo in jo zaničljivo ošvrknil z očmi.

Ko se je Šipek vendarle pokazal, ni mogla prikriti začudenja. Naglo je vzrnil kozarec. Kako se je vdal vinjakom, je pomislila. Kdor začne s tem, je že daleč. Namignila mu je, ali to ni premočno zanj. Odvrnil je: ne, ne, potrebujem, drugače ne morem delati. To jo je še bolj osupnilo. Zasmilil se ji je, čeprav je globoko v sebi spoznala, da je točilnica dobila dobrega in zanesljivega gosta. Prihajal bo in prinašal denar.

Upravnica Rezika Flakus ji je nekoč omenila, da je poznala učitelja, ni rekla naravnost, a njej se je zdelo, da je namigovala na ravnatelja Gvida Zorca, da se je v začetku, ko je prišel na šolo, držal čemerno. Komajda je spregovoril s kom. Mislila si je, da ne bo nikoli prestopil praga gostilne. Potem ga je na vsem lepem zavrtelo. Nalezel se ga je, da sam ni več vedel zase. Našli so ga na klopi pod lipo. Smrčal je, da so ga slišali na daleč in se ga izognili v velikem loku. Ko so se navadili nanj, so ga pomilovali. Ali je torej Gregor Šipek njegov naslednik, je takrat pomislila.

„Včasih ne poznam več samega sebe," se je kakor iz daljave oglasil Gregor Šipek. „Tu notri," — pokazal je na trebuh — „in tu notri," roka mu je šla na glavo, „je vse pomešano. Moram piti. Razumeš, Manka. Hudo je to. Lahko me obsodiš in imaš za največjega pijanca. Pa to nisem. Imam trezno glavo in znam si urediti misli. Ko sem prestopil šolski prag, si nisem mislil, da bom še to dočakal. Naselilo se je v mene in zdaj nosim s seboj to žalost. Kratko in malo se več ne znajdem. Postal sem tavajoči učitelj. Kakor koli se sliši, zavedam se, da ne bom prišel daleč. A sem popolnoma nemočen. Ni pomoči. Sploh več ne mislim na rešitev."

„No, no, tako hudo tudi ni," je sočutno dejala natakarica Manka in bila zadovoljna, da je vsaj za nekaj časa ostala sama z učiteljem. Pogledala ga je naravnost v oči. „Gregor, reci mi odkrito. Ali si zres nesrečno zaljubljen v Zalo Merhar? Še zmeraj ne verjamem govoricam. Poznam te in si te ne mo-

Čivčiv in čivčivka

Tistega jutra, ko je prišla pomlad v deželo, sta se vzela na Jernejčevi strehi mlada zakonca Čivčiv in Čivčivka.

„Kje misliš, dragi možiček, bi si zgradila svoje gnezdece?" vpraša ljubeznivo mlada ženka. „Meni bi zelo ugajala lična škorčeva hišica na Ogrizkovi lipi."

„Tja že ne grem," se obregne Čivčiv. „Ali ne veš, da Ogrizkov Lipe vedno stika na nas vrabce."

„Potem pa si vzemiva stanovanje v Prisankovem podstrešju, kjer je bil lani stric Smučiklas."

„Nak," odvrne Čivčiv, „mačka sicer res ne more tja, ali zato pa je sam Prisank pristen ljudožerec. Smučiklasu je pobral lani vse mladiče ter jih ocvrl za južino."

„Kaj pa lastovičje gnezdo Postrgunke? Letos se še ni vrnila," svetuje mlada ženka.

„V lastovičje gnezdo ne grem," vzroji Čivčiv. „Le spomni se Proseničarja, kako se je opekel."

„Kako?"

„Hm, kako?" se smeje Čivčiv. Zlezel in potuhnil se je v gnezdo in ko je priletela lastovica Škarjica, jo je imenitno kljunil v nos in ni šel ven."

„In ti se tega bojiš?" se čudi Čivka.

„Nič bojiš," se huduje Čivčiv, „le poslušaj kaj ti naredi Škarjica. Proseničar se ne gane iz gnezda in sedi v njem kakor pribit. Škarjica pa skoči po blato in ga meni nič tebi nič lepo zazida in tako živega pokoplje."

„Kaj takega pa je res neprijetno," pritrdi Čivčivka.

„Od sile neprijetno," ponovi Čivčav. „Poglejva raje v Kozoderčev golobnjak. Prazen je, sem slišal."

„Poglejva," pristane Čivčivka in oba odletita h Kozodercu. V golobnjaku res ni bilo golobov, a prazen ni bil. Oglušujoč živžav je šaril po njem. Menda kakih sto vrabcev se je prepiralo in teplo za stanovanje. No, sedaj priletita še dva. Čivčivka je bila bolj boječa in je raje sedla na bližnjo hosto, od koder se je lepo videl ves dirindaj v golobnjaku. Čivčiv pa se zaleti v sredino golobnjaka, da bi si od blizu ogledal. Pa ni bilo časa za ogledovanje. Kakih deset vrabcev, med njimi znani pretepač Zmikavt, se zakadi v njega. Pričel se je pretep, da nikoli tega. Zmikavt je česnil Čivčiva po glavi, da je videl zvezde in ga je zasukalo kakor na vrtiljaku. Čivčiv ni bil kak navaden vrabec. Ko je prišel zopet k sebi, je pošteno segel s kljunom Zmikavtu za grlo ter mu izpulil šop perja. Nato se pričneta ravsati kakor Krpan in Brdavs. Bunke so padale križem kražem. Metala sta se po golobnjaku, da se je kar kadilo. Potem privleče Čivčiv Zmikavta ven ter ga krepko sune v globino. Ali Zmikavt se ga drži kakor klop in oba štrbunkneta na tla in v mlako. Hitro sta narazen in na suhem in še hitreje zopet skupaj. Valjata se po prahu. Obdaja ju truma vrabcev, ki ženo huronski vik in krik. Eni se navdušujejo za Čivčiva, drugi za Zmikavta. Čivčiv in Zmikavt pa se dajeta kakor dva boksarja v areni in bi se še stepla menda danes, da ni posegla vmes ženka Čivčivka ter zakričala možu pod kljun:

„Čuješ, jaz odletim. Tu že ne maram stanovati med temi pretepači!" Jo ucvre v zrak in na Ješprenčkov kozolec. Takrat požene tudi Čivčiv puško v koruzo ter odleti za žensko. Pol ure se je ubogi Čivčiv krtačil in umival, preden je bil vsaj malo nared. Tako ga je zdelal dvoboj. Medtem je Čivčivka stikala po kozolcu in pod streho našla pripraven kotiček.

„Tule narediva gnezdece, pa bo!" gostoli razcefranemu možičku in ga kliče k sebi. Čivčiv se je strinjal in čez pet minut sta že nosila suhe bilke, slamo in kurje perje in, bogme, zvečer sta že spala v novem gnezdu.

No, v gnezdu pa morajo biti tudi jajčeca in iz jajčec morajo priti mladiči. Tako je bilo tudi pri Čivčivijevih. Šest mladih in lačnih kljunov je zazijalo v široki svet. Joj, ali je bilo takrat za starše dela! Iskala sta črvov, lovila žuželke, stikala za gosenicami in kradla kokošim zrnje, a za male požeruhe je bilo še vse premalo. Kar oddahnila sta se, ko so mali kričači že sami malo pokulali v svet ter si skušali najti kaj za pod zobe.

„Čri, čri, čri, lačni smo vsi!" so se drli že navsezgodaj. Živžav v kozolcu ni ponehal do poznega večera. Takrat je starega Čivčiva naenkrat prijelo in za nobeno ceno ni hotel več ostati v kozolcu.

„Rečem ti, tu ni nikakega pravega razgleda," je godrnjal in nagovarjal ženko. „Pojdiva raje v Trampuhov žleb. Tam bova kakor na letovišču in od jutra do večera na žarkem soncu. Saj veš, sonce in zračno stanovanje je pol zdravja."

„Pa če pride dež?" ugovarja Čivčivka. „Potem bova mokra kakor cucka in jajčka se lahko prehlade."

„Kakšen dež?" rentači Čivčiv ter si s kremplji snaži kljun. „Ali ne vidiš, stara, da je letos suša in to še kakšna! Že šest tednov ni padla niti kapljica dežja in kakor mi pravijo moje revmatične kosti, ga še dobra dva meseca ne bo. Medtem bo naš drugi rod že davno goden in na jesen se preseliva v Košutnikovo parmo. Košutnikova mati je zlata gospodinja ti pravim! Pozimi daje kokošim obilo piče in prav nič ne gleda, če je pri skledi ena žlica več ali manj. To si je treba zapomniti!"

Čivčivka ni ugovarjala več in tako sta res zgradila novo gnezdo v Trampuhovem strešnem žlebu. Zopet je postala Čivčivka mamica in zopet je imela šest otročičev. Čivčiv je bil tako ponosen, da je ves ljubi dan kričal na strehi kakor obseden. Gorje pa sosedovemu Sivčku, ako je hotel malo pogledati Čivčivko in njene otročaje. Čivčiv se je zakadil vanj kakor rjoveč lev ter ga usekal z debelim kljunom, da je imel zadosti in ga je takoj minila vsa radovednost.

Niso pa bili mladiči še teden dni stari, pa se zlije iznenada sredi dneva velika ploha. Čivčiv in Čivčivka sta ravno obirala gosenice na zelniku in komaj sta še dosegla živo mejo, kjer sta vedrila. Čez pol ure je nevihta ponehala. S strahom se napotila proti domu in kaj najdeta in vidita? Voda je gnezdo z mladiči vred odnesla skozi odtočno cev na tla in sosedov maček je ravno požiral zadnjega utopljenca.

„Vidiš, prevzetni Čivčiv," vpije ženka in joče na ves glas, „tako je, če nisi z ničemer zadovoljen! Raje bi bila ostala v kozolcu in bi vsega tega ne bilo."

Čivčiv ni rekel ne bev ne mev. Sicer zgovorni in zadirčni vrabec je to pot uporabil staro in spoštovano pravilo, da je golč srebro, a molk zlato. Obrisal si je kljun, pobral culo in še isti dan sta se naselila v Košutnikovi parmi, kjer sta imela stanovanje in hrano zastonj in kjer sta še danes, ako sta še živa in ako sta še ostala tam.

UGANKE

Kmet je sejal ter govoril:
„Če bo prišlo, ne bo prišlo;
če ne bo prišlo, pa bo prišlo."
Kaj je menil?

(Golobe in proso)

Včasih teče, včasih šepa,
poje tu, tam ropota,
zdaj je grda, zdaj je lepa,
zdaj ima obraza dva.

(Besede)

Ni vitez pa ima oklep,
izpod oklepa gleda — rep.

(Želva)

Kdo je zjutraj najbolj dobre volje?

(Petelin)

25 sestric družno skrbi,
da se razume,
kar v knjigi stoji.

(Črke)

Topel jug
prišel je v goste

Topel jug prišel v goste
tam od morja. Zdaj veselo
se sprehaja skozi hoste
in poljublja brezo belo.

Šeta se po polju, v gaju,
zadnji sneg z goric preganja.
In marjetka kakor v maju
se smehlja in sanja, sanja.

Že med bore tihe dahne
in zaziblje hraste, smreke.
Zdaj jo v dalj kot burja mahne —
vzvalovi gladino reke.

In pomlad veselo nosi,
drobno cvetje v polje trosi;
saj prišel je jug k nam v goste,
v polje in gorice, hoste . . .

USTA

Nad brado človeškega obraza se bahajo usta. Usta so zelo pripravna za govorjenje, žvižganje in petje. Ne smemo pa pozabiti da se z njimi tudi hranimo.

Pri tem pomagajo ustom: čeljusti, zobje, slina žleze, ki dodajo hrani nekaj dodatkov, da ta laže zdrsne v želodec pa jezik, nebo in ustnice.

Zobje so lahko tudi obrambno in napadalno sredstvo. To je okusil na svoji roki Janez, ko ga je Urša ugriznila v zapestje. Od bolečine je zatulil. Tudi natolčeval je z usti. Pri tem se je smejal in kazal svoje bele zobe. Janez je že davno vedel, da ima lepe bele zobe, in zato je naskrivaj vadil doma pred ogledalom nasmeh pri katerem so prišli zobje do polne veljave.

Mojca je nekoč zašepetala Urši, da ima Janez očarljiv nasmeh. Tudi zašepetala je z usti. Urša se je namrdnila. Tudi z usti.

Janez je Uršo obrekoval pred Mojco. Rekel je, ad ima Urša tako dolg jezik kot krava rep. Seveda je pri tem pretiraval. Urša je le govorila malo preveč. Tudi z usti.

Oče je, kdove kolikokrat ponavljal Janezu, da so v njegovem otroštvu živeli iz rok v usta, kar pomeni, da so bili siromašni.

Z usti hlastaš po zraku. Ponavadi takrat ko potrebuješ več zraka kot običajno in sta sami nosnici premajhni za to. Janez je to ugotovil, ko je pritekel na cilj po tisoč metrih teka. Še huje je hlastal po zraku, ko ga je Jaka v koloniji potunkal v morje in se je pošteno napil slane vode.

Zobje so poglavje zase. Marsikomu povzročajo kup težav. Posebno tistim, ki se dan za dnem sladkajo z bonboni in ne vedo, kaj sta zobna krtača in zobna pasta. Zateči se morajo k zobozdravniku, ki je za nekatere nekaj takega, kot nekoč za viteze zmaj.

Ustnice lahko našobimo, raztegnemo do ušes, povesimo in pačimo na razne načine. Osebe ženskega spola ustnice tudi ličijo z ličili raznih barv. S takimi ustnicami so nekatera dekleta zelo važna. Pa se še bolj pačijo in ustijo. In če se preveč ustijo, pravijo ljudje, da so jih sama usta.

---

rem predstavljati, da si se nenadoma čisto spremenil. Kolikor vem, nisi za nobeno pogledoval."

„Kdo ti je zaupal?" Gregor Šipek se je s komolcem poslonil na točilno mizo in se zagledal v dekle.

„Sam dobro veš. Tvoj najboljši prijatelj."

„Jasno, Dolfe. Nisi me presenetila s tem. Nič novega mi nisi odkrila. Pogovorila sva se že tudi. Lahko ti rečem, da mu nisem zameril. Nič slabega ne počne. Posluša, gleda in prenaša naprej. To mu je v veliko veselje. Rad je v ospredju. Rad ima, da ga obstopijo prijatelji in znanci. Z odprtimi usti strmijo v njega, ko jim razlaga to in ono. Njemu je vse zanimivo in pomembno, četudi je videl samo zajca teči čez cesto. Nobenega posebnega cilja nima pred seboj. Odvrže čik in reče: bilo je in minilo. Rad bi bil v njegovi koži. Ne morem. Nesmiselno je ubadati se s to otožnostjo. Sem, kakor sem."

Natakarici Manki so gorela lica. Bilo ji je všeč, da se je Gregor razgovoril. Najrajši bi bila odšla z njim čez travnik proti potoku. To je tudi izrekla. „Tako odkrito se nisva še nikoli pogovorila. Vem, da ne smem pomisliti. Toda, Gregor, me boš kdaj povabil na sprehod? Rada bi šla s teboj vsaj enkrat doli k potoku."

„Ni slabo. Lahko, zakaj pa ne. Misliš, da naju bodo zaradi tega gledali po strani. Naj kar. Velja." Udaril ji je v roko. „Manka, si pa tudi sijajno dekle. Zakaj pa učitelj ne bi smel peljati natakarice na sprehod? Razbobnala bova, da naju bodo pričakali in pazili na vsak najin korak."

Manka ga je okrcala po bradi. „Ti si posrečen. Ne misli, da si te hočem osvojiti."

„Imaš svojega fanta?"

„Naj ti priznam? Čemu le? Bi se mi rad prikupil? Ne računam nate. Nikoli nisem pomislila, da bi hodila s teboj . . . Pač . . . Minilo je."

„No, nekaj si zamolčala."

„Povem ti, če hočeš. Dokler se nisi pojavil, sem spraševala, kakšen si. Bila sem hudo radovedna. Učitelj pride. Izjema za naš kraj. Saj ne pomnim, da bi se bil kdaj pojavil kak moški. Sama dekleta."

„Učiteljski stan ni posebno cenjen. Zanj se odločajo dekleta. So v veliki večini. To je znano."

„Zakaj pa fantov ne miče? Ti bi to moral vedeti."

„Premišljal sem že, a se nisem dokopal do konca. Mogoče si starši mislijo: fant bo že vzdržal, dekle pa naj gre na učiteljišče. Tako bo vsaj kmalu pri kruhu in se je bomo rešili."

„Takšnih staršev je malo. Imenuj mi očeta in mater v našem kraju, ki bi to naredila svoji hčerki."

„Omenil sem le za primer. Ne vem, kratko in malo ne vem, kje tiči zajec. Zase lahko rečem, da sem čutil veselje do tega poklica. Mogoče se lahko zahvalim staremu Vodebu. Možiček je slabo videl. Zmeraj je nosil očala. Za hrbtom smo mu kazali osla in se spakovali. Zasmilil se mi je, ker nikoli in ujel nobenega od nas. Potem sem si nekega dne rekel: mene pa ne boste tako prinašali okoli."

„Samo zaradi tega si se odločil?"

„Pustiva to. Poklica ne bom menjal. Slišim, da kolegi odhajajo v druge službe. Ferenc me vabi v Nemčijo. Kar tu bom ostal, dokler se me ravnatelj Gvido Zorec ne bo naveličal."

„Pohvalno se je izrazil o tebi."

„Kdaj? Kje?"

„Špela Hreščak mi je povedala. Zdelo se mi je, da ji ni bilo prav. Rekla je, da si ravnatelju všeč zato, ker mu ne ostaneš dolžan niti besede. Veš, dekleta so glede tega bolj obzirne. Spustijo solze, ti pa nabiraš pesti."

„Natoči mi še kozarček."

„Vinjaka ti ne dam. Nočem, da se zapiješ."

„Pa napolni kozarček vinčka. Vince rumeno, zlati nam srce." Gregor Šipek si je prižgal cigareto in se usedel na stol, ki ga je potegnil od mize. „Hvala ti, Manka. Zdaj mi je malo odleglo. Potreboval sem nekoga, da se pogovorim. Prav ti si me rešila nadloge."

„O Zali Merhar mi še nisi povedal do konca. Torej te je res navezala nase, da se ti kar tema dela pred očmi."

Gegor Šipek se je vzdignil in prijel Manko za roko. „Ne govori več o tem. Izbrisal jo bom iz spomina. Prizadejala mi je dovolj hudega. Razočarala. Ne bom več hodil k njej."

„K njej si hodil? Torej je Dolfe povedal resnico. Sicer pa . . . kaj se vmešavam. To je res čisto tvoja osebna zadeva. Tudi meni se zdi, da Zala Merhar ni vredna niti tvoje sence. Preveč se izpostavlja in zapeljuje moške." Utihnila je in ugibala, ali naj bi mu zaupala novico, da Zala Merhar hodi z z laškim lovcem. Rekla si je, da ne bo drezala v to smer, naj mu sporočijo drugi. Prej ali slej mu bo tako Dolfe natrobental. Še sama si je nalila kozarec vina in trčila sta na zdravje.

Gregor Šipek je potisnil prazen kozarec po mizi, vsul drobiž mizo in odhitel skozi vrata in po stopnicah.

Mirno je gledala za njim in čutila zadovoljstvo, da ga je spravila v dobro voljo. Ko je stopil v točilnico, ni bil niti malo podoben sedanjemu. Toda ni pomislila, da se je grdo zmotila. Kriv je bil avtobus, ki je ravno tedaj pripeljal in obstal pod lipo.

Gregor Šipek je pospešil korake. Iz avtobusa je med potniki izstopila tudi Zala Merhar. Ko jo je zagledal, je povesil glavo in nameraval oditi mimo. Opazila ga je, mu pomahala in ga poklicala:

„Gregor, kaka sreča, da te vidim! Prišel si ko naročen. Saj mi boš malo pomagal. A ne? Veš, sama ne bom mogla."

Pritegnila ga je kot z nevidno močjo. Nesel ji je dva kovčka. Hvalil je noč in na redko postavljene električne svetilke. Kmalu ga niso več dosegle s svojo svetlobo. Gorelo mu je v notranjosti. Rekel si je, da bo nenadoma postavil kovčka na tla in se izgubil od Zale. Že mu je segla v nemirne misli.

„Gregor, midva imava res smolo. Nikoli se ne moreva pogovoriti do kraja. Zmeraj pride kaj vmes in oditi moram od tebe. Lahko si misliš, da mi ni vseeno. Ko bi le imela telefon pri roki, bi te poklicala in povedala, kje sem, da ne bi bil v skrbeh zame. Prodajalki Dori ne morem naročiti. Mlada je in vihrava in vse sproti pozabi. Rečem ji lahko samo to, naj ti pove, ko boš prišel v trgovino, kje sem. Gotovo ti je povedala? Vsakokrat jo vprašam, ali ti je sporočila. Veš, danes sem imela toliko naročil, da sem čisto iz sebe. Komaj se držim pokonci. Ne privoščim ti, da bi bil na mojem mestu."

(Dalje prihodnjič)

JOŽE RAJHMAN:

Slovenci in Nemci v protestantizmu na Koroškem

(Nadaljevanje iz zadnje številke)

Tako so slovenski protestantje s pomočjo deželnih stanov dosegli svoje cilje, med njimi gotovo prvi in največji cilj — izdajanje slovenskih protestantskih knjig, kar bi brez pomoči deželenih stanov, tako materialne kot moralne, ne bilo uresničljivo. Vendar so bili pomembni tudi drugi cilji: ustanovitev stanovske šole v Ljubljani, štipendiranje nadarjenih dijakov, podpora v času preganjanj, zagovor njihovega delovanja pred deželnim knezom.

Značilnosti takšne razvojne poti slovenskega protestantizma, ki je živel več ali manj v senci v glavnem protestantskih nemških deželnih stanov, so lastne tudi koroški reformaciji, seveda z odtenki, ki so spet značilni le zanjo. Koroška je bila v 16. stoletju še bolj kot druge slovenske dežele (Kranjska, Gorica, Trst, deloma pa tudi Štajerska v njenem spodnjem delu) jezikovno mešano ozemlje. In prav zaradi tega dejstva je še jasneje vidno mirno sožitje dveh jezikovnih skupin, ki sta se sicer narodnostno in jezikovno razlikovali, nista pa bili nacionalistično usmerjeni. Koroški protestantizem je uspel v svojem času tudi zaradi tega narodnostno strpnega stališča predvsem nemškega dela koroškega prebivalstva do verjetno že takrat manjšinskega slovenskega. Če še enkrat poudarimo, da sta Rož in posebej Ziljska dolina bila večinoma protestantska, tudi na podeželju, vsaj od srede 16. stoletja dalje, je videti takšen protestantski uspeh na eni strani gotovo v slabih odnosih podložnikov do cerkvene gosposke (Bamberg, Podklošter) in padca ugleda v očeh podložnikov, kar velja tudi za cerkvena posestva na Gorenjskem (Bled z okolico, Škofja Loka). Na drugi strani pa moramo to dejstvo pripisati tudi vedno večji veljavi deželnih stanov, ki so si ga posebej v sporu s Salzburgom pridobili po letu 1536, da si poslej dve stoletji na Koroškem delijo oblast deželni knez in deželni stanovi vse do Marije Terezije.[13]

Mesto Beljak je imelo v koroškem kulturnem prostoru 16. stoletja pomembno vlogo, saj je bilo na stičišču dveh narodnosti, in je bilo posrednik v zgodovini njunih kulturnih odnosov, tudi takrat, ko je šlo zgolj za orgnizacijsko posredniško dejavnost, kot je bila n. pr. tista iz leta 1562, ko je šlo skoz Beljak 20% izvodov 12 slovenskih in hrvaških tiskov.[14] Če sta bila v Beljaku še vedno dva katoliška redovnika, ki sta opravljala bogoslužje predvsem za obmestne vernike, ki so bili po večini Slovenci, ker na deželi niso imeli več svojih duhovnikov, je kaj značilno, da so si protestanti v mestu prizadevali, da bi odpravili še to zadnje katoliško oporišče.[15]

Čeprav ni razvidno, da gre za slovensko bogoslužje, bi vendar mogli sklepati iz drugotnega podatka o potrebnosti slovenskega protestantskega bogoslužja v Celovcu, da je v Beljaku bil nasproten primer, le da Beljak v tistem času ni imel slovenskega predikanta, kajti prav to pomanjkanje razberemo iz pisma celovškega predikanta Martina Khnorra 25. 4. 1570 superintendentu Nikolaju Gallusu v Regensburgu. V njem toži o pomanjkanju predikantov v deželi, kjer je veliko slovenskega življa in malo „krščanskih evangeljskih predikantov, ki bi toliko obvladali jezik, da bi mogli pridigati". „Pri nas", tako nadaljuje pisec pisma, „radi pridigamo, pa nam manjka ljudi, ki bi bili sposobni za službo in razumeli slovenščino".[16]

V Beljaku niso opravljali katoliškega bogoslužja zaradi slovenskih vernikov, temveč iz povsem verskih nagibov, saj so si želeli nasprotno, da bi bilo več slovenskih predikantov, ali vsaj predikantov, ki bi božjo besedo oznanjali Slovencem v njihovem jeziku. V Celovcu je bilo do leta 1600 v špitalski cerkvi Svetega Duha precej slovenskih pridigarjev.[17] Zato sklepa O. Sakrausky, da je bilo na Koroškem (južno od Beljaka) dovolj interesentov za slovensko protestantsko knjigo, kar sklepa tudi po najdbi doslej neznanega slovenskega katekizma iz leta 1580, ki je bil tiskan v Ljubljani. Beljak torej ni bil samo posrednik v odpravljanju knjig iz Nemčije v južne slovanske dežele, temveč tudi posrednik v nasprotni smeri, z juga na sever.[18]

Tako je uresničena tradicija v odnosih med deželnimi stanovi in protestantskim slovenskim delom na Kranjskem dobila posnemalce na Koroškem. Nedvomno pa je na Koroškem manjša napetost medsebojnih družbenih odnosov med fevdalci in podložniki pomagala, da je sodelovanje na kulturnem področju bilo večje, kot v drugih slovenskih deželah, pa čeprav bi iz dosegljivih virov le težko dokazali, da je bila kulturna dejavnost slovenskih protestantov obilnejša od one na Kranjskem. Vendar dejstvo, da je protestantizem zajel tudi širše ljudske množice, nam posredno pove, da je Koroška bila protestantsko zaledje, ki je sprejemalo slovenske tiske in jih ohranilo več kot druge slovenske dežele.[19] Če so koroški deželni stanovi prispevali za „tiskovne stroške" za Dalmatinovo biblijo blizu petine in dobili peti del naklade,[20] niso dali denarja za zgubljeno stvar, saj je znano, da se je ob drugih tiskih ohranilo na Koroškem razmeroma največ biblij.

Prizadevanja Matije Vlačiča Ilirika, da bi v Celovcu osnoval podružno protestantsko univerzo z glavnim središčem v Regensburgu, kažejo, da je Celovec bil primeren za širjenje protestantizma, saj je na Koroškem imel dobro zaledje. Čeprav se Vlačiču ni posrečilo ustanoviti v Celovcu protestantskega žarišča za širjenje protestantskih idej na jug in vzhod, pa njegova prizadevanja pomenijo po svoje afirmacijo koroškega protestantizma. Prav gotovo bi Celovec v Vlačičevih načrtih prevzel vodilno vlogo Ljubljane. Vsaj v nekem oziru je morala biti zagotovljena tudi podpora deželnih stanov, če že ne materialna, vsaj idejna. Vlačičeve misli o mednarodnem pomenu protestantizma in pomenu narodnega jezika za sprejemanje protestantskih idej niso mogle naleteti v tistem času na odpor pri deželnih stanovah. Okoliščine so seveda spremenile načrt. Vendar te okoliščine niso bile narodnostnega in jezikovnega značaja, temveč državnopolitičnega.[21]

Tako pa ostane sklepna misel I. Grafenauerja tembolj obsodba kasnejših stoletij: „Nasilno prekatoličenje je kulturni položaj slovenstva hudo poslabšalo. Iztrebilo je na vsem Slovenskem slovensko knjigo. Razen tega je raztrgalo vez, ki je vezala s slovensko književnostjo in jezikovno kulturo ne le protestantski knjigi naklonjeni del plemstva, ampak tudi slovensko meščanstvo. Kar so meščani dajali za protestantsko slovensko knjigo, niso bili voljni dajati tudi za slovensko katoliško knjigo, in slovensko meščanstvo je zapadlo nemškemu vplivu".[22]

Ali velja ta trda obsodba vseskozi prepričanega katoliškega literarnega zgodovinarja tudi za koroški del Slovenije?

Mihael Gothard Christalnick, koroški Valvazor, je v dolgem pismu grofu Joahimu Ortenburškemu na Nemškem razkril svoje srce, ko mu je razložil med drugim tudi namero o Annales Carinthiae. V njih naj bi poročal o „ilirskih ljudstvih" in jih pravilno ovrednotil, hkrati pa ni pozabil poudariti svoje pripadnosti koroški deželi, kateri je služil, deželi, v kateri nemški jezik živi ob slovenskem, kakor živita složno drug ob drugem dva naroda. Na takšno deželo je bil ponosen Christalnick.[23] Ponosen na deželo, ki je dala Ivana Ungnada, kateremu je Christalnik pozneje služil, ponosen torej na koroškega rojaka, ki je bil potomec ene najstarejših koroških plemiških rodbin[24], pa je svoje življenje in denar žrtvoval za slovanski biblijski zavod v Urachu in s tem omogočil nadaljnji razcvet tudi slovenske književnosti.

Reformacija je uspela ustvariti tudi na Koroškem ozračje medsebojnega razumevanja, tudi je mogla zaživeti med ljudstvom prav zaradi tega sožitja. Minilo je komaj slabih dvesto let, pa je že moral ugotoviti Ožbalt Gutsmann v uvodu svoje slovnice, da slovenščina ni cenjena, da bi bilo bolje, ko bi bila pozabljena, pregnana iz dežele.[25] V svojem nemško- slovenskem slovarju, dobrih deset let pozneje, je ponovil svojo bridko izkušnjo, ko je predgovoru zapisal, da se nekateri veselijo besednjaka, drugi pa njegovo delo z dovtipom zavračajo, saj so mislili, da je tako neizdelani jezik že utihnil.[26]

Kljub vesm dejstvom protireformacijske gorečnosti, ki je uničevala komaj prebujeno slovensko narodno in kulturno zavest, moramo vendar ugotoviti, da je prav sožitje med nemškim in slovenskim prebivalstvom v 16. stoletju omogočilo rast slovenske kulture. Še tako hudo „prekatoličenje", ki naj bi bilo na Koroškem „še nasilnejše"[27], ni moglo preprečiti tistega, kar je dala reformacija, namreč „trdne temelje za nadaljevanje slovenskega narodnega prebujanja v 18. in 19. stoletju".[28]

NEKAJ SPECIFIČNIH LASTNOSTI KULTURNEGA SOŽITJA NA KOROŠKEM

Nemško-slovensko kulturno sožitje na Slovenskem je imelo, kot smo mogli že ugotoviti, svoje specifične odtenke na Koroškem. Dejstvo, da so se protestanti na Koroškem ohranili iz Trubarjevih časov, pomeni več kot samo golo dejstvo, saj se je z njimi ne le ohranila protestantska religiozna tradicija, temveč tudi kulturna, vseslovenska. To značilnost je ob I. Grafenauerju opazil tudi Fr. Kotnik, ki je svoje življenjsko delo posvetil raziskovanju slovenskega, predvsem koroškega bukovništva, ki se je na Koroškem še posebej razcvetelo. Tako so bukovniki prepisovali protestantske tiske „in so imeli prepise v časti še konec 19. stoletja".[29] Seveda so ti protestantski tiski bili tudi v prepisu v sedanjem slovenskem knjižnem jeziku, čeprav so „vanj preniknili tudi že glasovi in oblike vzhodnoziljskega narečja; tudi pravopis se je poslabšal, čim večkrat se je prepis prepisal, toliko bolj; toliko bolj se je uveljavilo tudi narečje".[30] Fr. Kotnik prihaja do zaključka, da je tradicija protestantske knjige (po njej pa tudi Evangelijev inu listuv ter bukovnikov, ki so prepisovali pa tudi prevajali iz nemščine razne praznoverne obrazce, molitve in „žegne" v domačem narečju z izrazito težnjo, da bi pisali tudi te v knjižnem jeziku, čeprav se jim docela ni posrečilo) „pomagala vzdrževati strnjenosti slovenskega kulturnega razvoja od srednjega veka do novejšega časa pa tudi zavest narodne skupnosti vseh Slovencev".[31]

Jezikovna zavest slovenskega koroškega ljudstva se je hranila od vsega začetka slovenske narodne zavesti tudi prek kulturno političnih dejavnikov. Če so brižinski spomeniki del slovenske koroške kulturne zgodovine, so prav tako del njene zgodovine ustoličenja vojvod v slovenskem jeziku. Praksa javne rabe slovenščine ni ponehala po prenehanju obrednih navad na knežjem kamnu, temveč se je prek protestantizma močno utrdila v dobi protireformacije.

Tako dokazujejo slovenski prisežni obrazci s Koroškega, da se je knjižna tradicija ohranjala tudi zunaj kulturnega prostora; morda je to pomembno posebej za Vetrinjsko prisego za priče iz začetka 17. stoletja ki je bila v sodnijskem zapisku pred nemško. Po I. Grafenauerju je to dokaz, da se je bolj rabila od nemške. Pa ne samo to, fevdna prisega krškemu škofu, ki je bila prepis starejšega obrazca iz 16. stoletja, je bila pisana v Trubarjevem pravopisu, obrazec fevdne prisege za „deželnoknežne fevdnike v Notranji Avstriji", tudi „vu Korotanu", pa je pisan že v jeziku Dalmatinove Biblije ter kaže jezikovne posebnosti koroškega in gorenjskega narečja.[32] Tudi tu lahko ugotovimo, da je enakopravnost slovenščine z nemščino v javni rabi pripomogla k ohranitvi slovenščine na Koroškem, in da je to spet dokaz mirnega sožitja dveh narodov in upoštevanja dejanskega stanja v deželi. Ne nazadnje je k temu pripomogla reformacija s svojim poslu-hom za živo besedo, pa tudi njeni zagovorniki v deželnih ustanovah.[33]

Vsekakor je bila dejavnost slovenskih protestantskih piscev na Koroškem ob skoraj povsem „Kranjski" podobi še dokaj pomembna. Janž Fašank je bil eden izmed koroških zastopnikov pri reveziji Dalmatinove Biblije, Gregor Fašank pa je ponudil koroškim deželnim stanovom, da posloveni Dietrichovo postilo.[34] Značilno za pomembnost koroškega narečja v vseslovenskem knjižnem jeziku je prav gotovo sestav Registra Dalmatinove Biblije. Register ima v drugem redu koroške izraze za kranjske, na tretjem „slovenske ali bezjačke", na četrtem „hrvačke, dalmatinske, istrijanske ali kraške". Koroško narečje je bilo tudi zato upoštevano na drugem mestu, ker so, tako se zdi, koroški deželni stanovi prispevali znaten delež in tudi biblijo v višini petine naklade odkupili.

Tako je imel slovenski koroški protestantski pridigar pa tudi bralec iz preprostega sloja možnost, da se je učil slovenskega knjižnega jezika, ko ga je primerjal s svojim materinskim narečjem. Rekli bi, da se je prav po Dalmatinovi bibliji ohranila zavest skupnega knjižnega jezika. Če je bil J. Stabej mnenja, da je Dalmatin skušal doseči čimvečji krog bralcev tudi tako, da je pripisoval na robu teksta tudi germanizirane izraze iz vsakdanjega govora deželnoknežjih, deželnostanovskih, uradniških krogov, je pač povedal, da je Dalmatin vedel, da so med Nemci ljudje dobre volje, ki sicer poznajo slovenščino v njeni pogovorni obliki, niso pa kos nekoliko privzdignjeni, tudi sakralni govorici.[35] Vse to pa spet kaže, da so bili odnosi v tistem času med obema narodoma dobri in da jih ni kalila še nikakršna narodnostna mržnja.

Tako je prešla zavest o sožitju dveh narodov v poznejšo zgodovino protireformacije na Koroškem. Zanjo je značilno, da posebej na Koroškem ne zanika dosežkov slovenskih protestantov na jezikovnem področju. Tako spet I. Grafenauer pove, da so se „na osrednji slovenski književni jezik ozirale tudi jezuitske pridige in kateheze v Celovcu, pa dijaške deklamacije na tamošnji jezuitski šoli".[36]

Na širšem kulturnem področju in ožjem jezikovnem je slovenski protestantizem s pomočjo nemških deželnih stanov uspel globoko v same korenine slovenskega naroda položiti zavest o njegovi samobitnosti, hkrati pa omogočil tudi v času, ko je sožitje med dvema narodoma pojemalo in se iz stoletja v stoletje slabšalo, da se je preživela misel o samosvojosti slovenskega življa, tudi na še tako izpostavljenih pozicijah, kot je Koroška.

Nikoli v zgodovini nista oba naroda, nemški in slovenski, tako složno živela drug ob drugem. Čeprav je fevdalni sistem oviral prosto izmenjavo idej v svoji katoliški zasnovi, je v protestantizmu zmanjšal razdaljo med plebejcem in fevdalcem vsaj v svojem kulturnem hotenju, ki pa ga seveda ni bilo brez religioznega, protestantskega ozadja mogoče niti zamisliti. Šele protestantizem je omogočil kulturno sožitje. Če je za Slovence bila kdaj zgodovina učiteljica, je bila v tistem času. Le močne ideje morejo premagati ozke nacionalne interese in zmanjšati razdalje med narodi. In še moremo pritrditi Nietscherjevemu pogledu na zgodovino: človeštvo mora živeti ciklično, v cikličnem zaporedju je edina možna razpoznavna oblika njegovega življenja. Ne gre, da bi podaljševali obdobja kulture čim dalje je mogoče, temveč da bi ta obdobja, naj so še tako kratka, dosegla najvišjo možno raven.[37]

Ko je slovenski protestantizem s svojimi kulturnimi zavezniki v nemškem narodu dosegel, kar je mogel doseči, je ugasnil, toda prav to obdobje, tudi v posrečeni kombinaciji z nemštvom, je utrdilo in pognalo v rast nadaljnja stoletja slovenske kulture. Brez takšnega protestantizma si ne bi mogli zamisliti slovenske narodne in kulturne prihodnosti.

10. Koroški kulturni dnevi v Celovcu

OPOMBE

13 G. Heiligsetzer, Ferdinand I und das Land Kärnten in den Jahren 1535/36, v: Carinthia I, 1974, 125.
14 O. Sakrausky, Ein bisher unbekannter slowenischer protestantischer Katechismus aus dem Jahre 1580, v: 900 Jahre Villach, Villach 1960, 450.
15 W. Neumann, Die Reformation in Villach, v: 900 Jahre Villach, 422.
16 Sakrausky, n. d. 450.
17 Prav tam.
18 Prav tam, 451.
19 B. Grafenauer, Koroški Slovenci v zgodovini, 152.
20 I. Grafenauer, Kratka zgodovina starejšega slovenskega slovstva, Mohorjeva družba, Celje 1973, 112.
21 M. Mirković, Pokušaj Matije Vlačića Ilirika, da osnuje sveučilište u Regensburgu i u Celovcu, Rad Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Zagreb 1954, 537 sl. Prim. D. Mihelič, Karantanija v očeh zgodovinarjev od konca 15. do 18. stoletja, 287 sl.
22 I. Grafenauer, n. d., 132.
23 Fr. Hausmann, Michael Gothard Christalnik und sein Briefwechsel mit Graf Joachim v. Ortenburg, v: Carinthia I, 1975, 72.
24 G. Adolf v. Metnitz, Genealogische Forschung in Kärnten — ein Überblick, v: Carinthia I, 1975, 83.
25 Nav. B. Grafenauer, Koroški Slovenci v zgodovini, 151.
26 O. Gutsmann, Deutsch-windisches Wörterbuch, Klagenfurt 1789, Vorrede.
27 B. Grafenauer, n. d., 151.
28 Prav tam.
29 Fr. Kotnik, Bukovniki, v: Koroški zbornik, DZS, Ljubljana 1946, 312.
30 Prav tam, 313.
31 Prav tam.
32 I. Grafenauer, Slovensko slovstvo na Koroškem, živ člen vseslovenskega slovstva, v: Koroški zbornik, 311.
33 I. Grafenauer, n. d., Novejše najdbe in ugotovitve gl. T. Domej, Pliberška prisega iz druge polovice 17. stoletja, JiS 1973/74, 255; E. Prunč, Rokopisno in arhivsko gradivo Koroške, JiS 1973/74, 263; J. Koruza, O zapisanih primerih uradne slovenščine iz 16., 17. in 18. stoletja, JiS 1972/73, 153, 244; isti, Dopolnilo k pregledu o zapisanih primerih uradne slovenščine iz 16., 17. in 18. stoletja, JiS 1973/74, 266.
34 J. Grafenauer, n. d., 307-308.
35 J. Stabej, Wörterverzeichnis der Sprachbemerkungen und des Registers in der Biblia Dalmatins 1584, v: Jurij Dalmatin Biblia, II. Teil: Abhandlungen, DDr. Rudolf Trofenik, München 1976, 103.
36 I. Grafenauer, n. d., 310.
37 A. G. Widgery, Les grandes doctrines de l'histoire, Gallimard, Paris 1965, 310.

DOPUST 79 - 4. STROKOVNI SEJEM

za prosti čas in hobby — Ponudbe za dopust in potovanje — Čolni — Oprava za kamping — Prikolice — Šotori — Pritikline i. dr.

CELOVEC - Sejemski vhod St. Ruprechter Str. - od 19. do 22. aprila, dnevno od 9. do 18. ure

RAZSTAVA AVTO-MOBILOV

Velika gradbena dejavnost

Slovensko Primorje se nam bo letos približalo še za nadaljnjih 13 kilometrov. Pri tem mislimo na podaljšek avtoceste iz Vrhnike do Ljubljane. Ta cestni odsek, ki je izpeljan preko Ljubljanskega barja je najtežavnejši in bo tudi temu primerno drag, saj bo stal okrog 700 milijonov dinarjev. Na tem gradbišču so graditelji pokazali kaj znajo. Na močvirna tla so položili najprej 4 milimetre debel plastični „tepih" (polipropilenska plast), s posebnimi stroji pa so zasadili v zemljo 600 kilometrov posebnih drenažerjev, ki so pripomogli, da se je trasa bodoče lepotice že sedaj pogreznila, da se to ne bi dogajalo jutri, ko bodo drveli avtobusi, tovornjaki in druga vozila po njej. Na plastični „tepih" pa so izmenično nasuli pepel in zdrobljen kamen in šele potem pride na vrsto zgornja plast asfalt-betona.

Ko bo ta odsek avtoceste gotov, bo to seveda velika pridobitev za avtomobiliste in turiste, ki bodo hitreje in udobneje prišli do svojega cilja — na morje in pa seveda tudi obratno. Na cesti ali ob njej so oziroma bodo še zgradili tri mostove, 7 nadvozov ter 32 propustov in uredili številne potoke, rečice in hudournike.

Graditelji pravijo, da bodo dela na tem gradbenem odseku končali do letošnjega 15. septembra. Izgradnja tega odseka bo velika pridobitev ne samo na področju gradnje slovenskega cestovnega omrežja, marveč tudi velikega turističnega in gospodarskega pomena.

V Sloveniji so sklenili gradnjo velike termoelektrarne s 150 megavati. Ta objekt bo hkrati elektrarna in toplarna. Slednja bo s toplotno energijo oskrbovala stanovanjske, poslovne in industrijske objekte v revirskih občinah Zagorje, Trbovlje in Hrastnik. Realizacija tega projekta bo stala nekaj nad 4 milijarde dinarjev. Projekte bodo začeli pripravljati že letos, prav tako naj bi stekla že nujna pripravljalna dela. V zvezi s pripravljalnimi deli bo treba zgraditi nov železniški predor in vanj prestaviti železniško progo. Naj še povemo, da bo z izgradnjo nove termoelektrarne popolnoma izkoriščen tudi 360 metrov visoki dimnik-gigant, katerega zmogljivost je bila doslej izkoriščena samo polovično! Ta najvišji dimnik v Evropi so pred leti zgradili zaradi tega, da odvaja strupni dim v višine, tako da ne more škoditi rastlinstvu in prebivalstvu tamkajšnjega kraja. Tudi ogrevanje revirskih krajev in s tem prenehanje kurjenja v odprtih kuriščih bo v mnogočem prispevalo k čistejšemu zraku tega dela Slovenije.

Koliko prenesemo?

Da bi ugotovili, koliko zunanje temperature lahko prenese človek, se je dal neki mlad in pogumen znanstvenik zapreti v peč, v kateri je bila temperatura 120 stopinj Celzija. Bil je brez obleke, le na nogah je imel opanke s posebnimi podplati, ki so varovali stopala pred opeklinami. V peči je zdržal skoraj dvajset minut in jo zdrav zapustil. Kurje jajce, ki ga je med poskusom držal v roki, se mu je v tem času trdo skuhalo. Poskus je prestal zato, ker je bil v peči suh zrak. V takem zraku pa hitro izpareva in neprestano potenje človeka ohlaja. V suhem zraku zdrži človek pri 70 stopinjah C cele ure. V vlažnem zraku pa je že temperatura okrog 50 stopinj C nevarna.

TV-oddaje

V okviru izobraževalnega tečaja „Knjiga — otrokov prijatelj avstrijska televizija oddaja vrsto filmov po 25 minut. Oddajni čas ob sobotah ob 17.55 uri v FS 2, ponovitev pa ob sredah ob 9.30 uri. Na sporedu so naslednje oddaje:

Comics, kaj lahko nudijo! — 7. 4. v FS 2, 11. 4. v FS 1.
Slikanice — pot k branju — 14. 4. v FS 2, 18. 4. v FS 1.

●

V okviru izobraževalnega tečaja „Knjiga — otrokov prijatelj" vabita ministrstvo za prosveto in umetnost ter Katoliška prosveta v Celovcu starše, učitelje ter vzgojitelje k skupinskemu pogovoru v ponedeljek 2. aprila ob 19.30 uri in v torek 3. aprila ob 19.30 uri v Dom v Tinjah.

Vodja: ravnatelj ljudske šole v Žvabeku Janko Tolmajer

DOM V TINJAH PRIREJA POLET NA POLJSKO

od binkoštnega ponedeljka, 4. junija 1979, popoldne do petka, 7. junija 1979, zvečer.
Polet iz Celovca v Krakavo in spet v Celovec. Točni čas odleta prvi dan in vrnitve bomo mogli objaviti šele pozneje.

Program:

- obisk in romarski program v Čenstohovi na Jasni gori
- obisk solnih rudnikov v Wielicki
- ogled mesta Krakavo
- obisk rojstne vasi papeža Janeza Pavla II.
- obisk taborišča Oswieczima (Auschwitz)

Cena: približno šil. 3.600.— (za enopostelje sobe dodatno šil. 360.—) V ceni je vključeno: polet, polni penzion na Poljskem, vsi režijski stroški, skupinska slika.
Naročili smo lastno letalo s 76 sedeži.

Prijave sprejema Dom v Tinjah do 1. maja 1979. Prijavljenci prejmejo nadaljnje in podrobnejše informacije. Dom v Tinjah organizira to potovanje s podjetjem Springer.

SPD „Edinost" v Pliberku vabi na

GLASBENO POPOLDNE

v četrtek 19. aprila 1979 ob 16. uri v dvorani Schwarzl v Pliberku.

Gostujejo člani Slovenske glasbene matice v Trstu.
Na prireditev vabimo otroke, ki obiskujejo glasbeno šolo ter njihove starše in ljubitelje glasbene umetnosti.

Prijatelji iz Trsta nam bodo pokazali kaj obiskovalec glasbenega pouka lahko vse doseže na glasbenem področju.

Odbor

V A B I L O

Odbor za pohod „Po poteh partizanske Ljubljane" tudi letos vabi 5 moških in 5 ženskih ekip iz Koroške na

„Štafeto bratstva in enotnosti"

ki bo 9. maja 1979 v Ljubljani.

Slovenska športna zveza v Celovcu v ta namen vabi športna društva, sekcije ali klube da se te štafete udeležijo. Prijave za

- **„ŠTAFETO BRATSTVA IN ENOTNOSTI" 3×1000 m za fante do 19 let**
- **„ŠTAFETO BRATSTVA IN ENOTNOSTI" 3×600 m za dekleta do 19 let**

pošljite najkasneje do 25. aprila 1979 na naslov: Slovenska športna zveza, Spitalgasse 12/III, 9020 Celovec. Pri prijavi je treba navesti: Ime in priimek udeleženca ekipe, starost (letnica rojstva), točen naslov (ulica, hišna številka, kraj in poštna številka).

Slovenska športna zveza

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 6. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina — 10.00 Werner Berg — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Ognjeni ptič pripravljen za vzlet — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Jazbec Dominik in mačji pirati — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Zgodovina plovbe — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Oddaja XY — 21.15 Grede — 22.10 Šport — 22.20 Vsegakriv — 23.50 Poročila.

SOBOTA, 7. 4.: 15.20 Neminljivi valček — ženske okoli Johanna Strauša — 17.00 Slikanje, risanje, oblikovanje — 17.30 Moj stric z Marsa — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Predstava svetovno znanih lutk — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki s kulturo in športom — 20.15 Na tekočem traku — 21.55 Šport — 22.20 Zgodba o mafiji — 23.50 Poročila.

NEDELJA, 8. 4.: 15.25 Kjer cveto lilije — 17.00 Listamo v slikanici — 17.20 Hans v vlaku — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Igraj z nami — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Jezus Nazareški — 21.45 Šport — 22.00 Nočni izbor — 22.30 Teologija v pogovoru — 23.00 Poročila.

PONEDELJEK, 9. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Pustolovščina divjina — 10.00 Vsegakriv — 15.00 Svobodno rojena — kraljica divjine — 16.30 Za predšolske otroke — 16.55 Dresirani dompter — 17.05 Orzowei — 17.30 Grisu, mali zmaj — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Družina Robinson — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Pondeljski šport — 21.00 Kraj dejanja — 22.30 Poročila in šport.

TOREK, 10. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Pustolovščina divjina — 10.00 Neminljivi valček — ženske okoli Johanna Strauša — 15.00 Film — 16.30 Za predšolske otroke — 17.00 Oddaja z miško — 17.30 Grisu, mali zmaj — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Svet živali — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Jezus nazareški — 21.40 Kdo je bila Angelika Kaufmann — 22.25 Hotel v Duke Street — 23.15 Poročila in šport.

SREDA, 11. 4.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Pustolovščina divjina — 10.00 Kjer cvetijo lilije — 15.00 Svobodno rojeni — Trije klateži v divjini — 16.30 Rdeči avtobus — 17.00 Prva nagrada — 17.30 Grisu, mali zmaj — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Tony Randall v: Franklin proti svojemu jazu — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Iščemo prominentnega pisatelja — 20.15 Jezus nazareški — 21.40 Poročila in šport.

ČETRTEK, 12. 4.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Pustolovščina divjina — 10.00 Eroica — 15.10 Slovo od konja — 16.30 Za predšolske otroke — 17.00 Živalski leksikon — 17.30 Grisu, mali zmaj — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Okno upanja — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Počitnice z Joel — 21.40 Poročila in šport.

AVSTRIJA 2

PETEK, 6. 4.: 18.00 Govori rabin Paul Eisenberg — 18.05 Orientacija, Kako gledajo židje na Jezusa — 18.30 Največja moč komedijanta je resnica — 19.25 Pregled sporeda — 19.30 Ljudje, sejmi, glasbeniki — 20.00 Spotlight Dacapo — 20.15 Novo v znanosti — 22.25 Čas v sliki s kulturo in karikaturami tedna — 23.00 Petkova mednarodna predstava: Bayanihan.

SOBOTA, 7. 4.: 17.00 Club regional — 19.20 Pregled sporeda — 18.25 Brez nagobčnika — 19.30 The Munsters — 19.55 Galerija — 20.15 Žena gre svojo pot — 22.00 Bourbon Street.

NEDELJA, 8. 4.: 15.25 Koncertna oddaja — 17.00 Dežela in ljudje — 17.30 Pregled — 18.00 Godspel — sledite gospodu! — 19.40 Bila je nekoč . . . lutka — 20.00 Knjižni bazar — 20.15 Nikoli več v New York — 21.50 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 9. 4.: 17.00 Iskali so izvir Nila — 18.00 „Mačka s klobukom" — 18.30 Semana santa — 19.30 Orientacija — 20.00 Hotel v Duke Street — 20.50 Veselje ob glasbi — 21.35 Čas v sliki — 22.05 Pariške zgodbe — 22.30 Irena, Irena.

TOREK, 10. 4.: 17.00 Iskali so izvir Nila — 18.00 Lorax — 18.30 Novo v znanosti — 19.30 „Okoli Heiligenkrezzerhof-a" — 20.00 Leti za menoj, da te ujamem! — 21.25 Čas v sliki s kulturo — 22.00 Klub 2.

SREDA, 11. 4.: 17.00 Iskali so izvir Nila — 18.00 Otroci, otroci, otroci — 18.30 S polnim plinom iz kamene dobe — 19.30 Početki letalstva — 20.00 Teleobjektiv — 20.45 Z dežnikom, šarmom in melono — 21.35 Čas v sliki s kulturo — 22.10 Trailer.

ČETRTEK, 12. 4.: 17.00 Iskali so izvir Nila — 18.00 Ah, ti dragi mačkon! — 18.30 Portret — 19.15 Brandenburški koncert — 19.30 Werner Berg — 20.00 Mozart — 21.50 Čas v sliki s kulturo — 22.25 Mozart.

JUGOSLAVIJA

NEDELJA, 8. 4.: 9.00 Poročila — 9.05 Za nedeljsko dobro jutro — 9.35 Dickens iz Londona — 10.25 Katka in rdeči čevlji — 11.30 Ljudje in zemlja — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Anno Domini 1573 — 21.05 Dokumentarna oddaja — 21.35 Dnevnik — 21.50 Glasbeni album — 22.05 Športni pregled — 22.35 Nogomet Dinamo : Partizan.

PONEDELJEK, 9. 4.: 9.00 TV v šoli — 16.15 Kmetijska oddaja — 17.15 Poročila — 17.20 Glasbena pravljica — 17.40 Katastrofe — dokumentarni film — 18.05 Družbena lastnina — 18.33 Obzornik — 18.45 Mladi za mlade — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Vsakdanja zgodba — 21.10 Kulturne diagonale — 21.50 Mozaik kratkega filma — 22.05 Dnevnik.

TOREK, 10. 4.: 8.45 TV v šoli — 17.20 Poročila — 17.25 Zapisi za mlade — 17.55 Mali svet — 18.25 Obzornik — 18.35 Lesovi so mi povedali — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Aktualna oddaja — 20.45 Rosenberga ne smeta umreti — 21.55 Dnevnik — 22.10 Iz koncertnih dvoran.

SREDA, 11. 4.: 9.00 TV v šoli — 17.35 Poročila 17.40 Zgodbe o prismukih — 17.50 Sprehodi po slikarstvu — 18.15 Ne prezrite — 18.30 Obzornik — 18.40 Od vsakega jutra raste dan — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna: Novinec — 21.50 Miniature — 22.05 Dnevnik.

ČETRTEK, 12. 4.: 8.55 TV v šoli — 17.00 Poročila — 17.05 Opera narave — 18.00 Na sedmi stezi — 18.35 Obzornik — 18.45 Čarobno sedlo — 19.20 Cickak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Tretja razsežnost — 22.00 Dnevnik.

RADIO CELOVEC

PETEK, 6. 4.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Šolska oddaja — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.15 Pogovori in glasba — 17.10 Za konec tedna — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Pet čez pol sedem — 19.07 Robert Stolz dirigira — 20.05 Plavo-rumeni notez — 21.00 Konec manjšine — 21.45 Pod svetilko za branje — 22.00 Poročila in šport.

SOBOTA, 7. 4.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.10 Družinski magazin — 9.00 V žarišču — 9.45 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.30 Potovalni magazin — 14.00 Voščila — 15.30 Ljudske viže — 16.00 Service — 17.10 „17 in 4" — 18.00 Deželni razgledi — 18.30 Kulturna reportaža — 19.05 Sobotni šport — 20.05 Vašo številko, prosim! — 22.00 Poročila in šport — 22.20 Plesna glasba po naročilu — 0.00 Poročila.

NEDELJA, 8. 4.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 9.00 Prijetno in veselo — 10.30 Radijska pravljica — 11.00 Popoldanski koncert — 13.00 Deželni razgledi — 13.15 Iz mestnega gledališča — 14.30 Voščila — 16.00 „Mala komedija" — 17.10 Veselite se življenja — 18.00 Deželni razgledi — 18.05 Melodije ljudstev, glasovi sveta — 18.35 Mladi talentje se predstavljajo — 19.00 Nedeljski šport — 19.30 Koncert — 20.05 Avstrijska rallye — 21.30 „Šartelj" — 22.00 Poročila in šport.

PONEDELJEK, 9. 4.: 8.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.05 Pisma neke židinje iz Cuzca — 9.30 Avstrijska ljudska glasba — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Pridite in pojte — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 Čarobna deželna glasba — 16.30 Vaš problem, naš problem — 17.10 Kaj radi slišimo — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Z zvenečo glasbo — 19.07 Geistingerji in njihov čas — 20.05 „Mala komedija" — 21.05 Evergreeni humorja — 21.30 Udarec za udarcem — 22.00 Poročila in šport — 22.25 ORF studijski program.

TOREK, 10. 4.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Pisma neke židinje iz Cuzca — 8.30 Avstrijska ljudska glasba — 20.05 „Igračkanje s spobo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 13.40 Iz ljudskega življenja — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.00 „Otroci brez prihodnjosti" — 16.30 Vaš problem, naš problem — 17.10 Avstrijci o Avstriji — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Koroški skladateji — 19.07 Tirolska ljudska glasba — 20.05 „Igračanje s spominom" — 20.30 Orkestrski koncert — 22.00 Poročila in šport.

SREDA, 11. 4.: 5.35 Kaj se dogaja v Avstriji? — 8.05 Ženski magazin — 9.05 Pisma neke židinje iz Cuzca — 9.30 Avstrijska ljudska glabsa — 10.00 Zadovoljni z glasbo — 11.05 Iz dežele, za deželo — 13.00 Deželni razgledi — 15.00 Še vedno priljubljeno — 16.30 Vaš problem, naš problem — 17.10 V dunajski kavarni — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Veselo zaigrano — 19.07 Kjer se poje . . . — 19.30 Za prijatelja planin — 20.00 Poročila — 20.05 Kaj radi slišimo — 21.00 Iz koroškega glasbenega življenja — 22.00 Poročila in šport.

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 6. 4.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Iz kulturnega življenja.

SOBOTA, 7. 4.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 8. 4.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 9. 4.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Koroški zbori.

TOREK, 10. 4.: 9.30 V. Zaletel: Svetovna verstva — VI.: „Krščanstvo" — 14.10 Celovški radijski dnevnik — Šport — Rdeče, rumeno, zeleno.

SREDA, 11. 4.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Minute z . . . — Iz koroške literarne delavnice.

ČETRTEK, 12. 4.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Mladinska oddaja.

IŠČEMO SNAŽILKO

Interesentke naj se javijo na naslov: Intrade, 9020 Celovec, Viktringer Ring 5
tel.: (0 42 22) 33 1 84

Z avtobusom na SAK-igre

V NEDELJO 8. APRILA 1979

Mladina SAK ob 10. uri v Kotmari vasi.

SAK I in SAK II igrata v Maria Rojach ob 16. oziroma 14.15 uri. Tokrat se bodo igralci peljali z avtobusom v Labotsko dolino. Tudi navijači imajo možnost, da se s tem omnibusom peljejo v Maria Rojach.

Odhod avtobusa: ob 12.30 iz Celovca (Kosta), ob 13. uri iz Dobrle vasi, ob 13.05 izpred gostišča Juena, ob 13.10 iz Šmihela in ob 13.20 iz Pliberka (Posojilnica).

Prosimo, da se igralci in navijači točno držijo navedenih časov, da ne bo zamude!

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje-